

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили

І. Є. Підберезних

НОВА ТА НОВІТНЯ ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ

Частина 1

Методичні рекомендації

Випуск 377

Миколаїв – 2022

Рекомендовано до друку вченою радою Чорноморського національного університету імені Петра Могили (протокол № 5 від 10 червня 2021 р.).

Рецензенти:

Набока О. В., завідувач кафедри історії України, доктор історичних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»;

Буглай Н. М., докторка історичних наук, доцентка, професорка кафедри історії, Миколаївський національний університет ім. В. О.Сухомлинського.

П 32

Підберезних І. Є. Нова та новітня історія Західної Європи та Америки. Частина 1 : Методичні вказівки. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2022. – 88 с. (Методична серія ; вип. 377).

У методичних вказівках представлено структурований матеріал з освітньої компоненти «Нова та новітня історія Західної Європи та Америки. Частина 1» для здобувачів вищої освіти третього року навчання денної та заочної форми спеціальності 032 «Історія та археологія».

Видання містить програмні питання навчальної дисципліни (тематичні плани лекцій та семінарських занять), питання та рекомендації до самостійної роботи, виконання тестових завдань, представлений перелік практичних навичок. Наведені питання для підсумкового контролю та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти.

Матеріал, викладений у методичних вказівках, допоможе здобувачам вищої освіти оволодіти теоретичними знаннями та практичними навичками з дисципліни, підвищити рівень підготовки до підсумкового іспиту.

УДК 94(4-15+73)«16/19»(076)

© Підберезних І. Є., 2022

© ЧНУ ім. Петра Могили, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	5
2. Компетентності та результати навчання.....	7
3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.....	10
4. Самостійна робота.....	38
5. Тестовий контроль.....	41
6. Семестровий контроль за рівнем засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу.....	55
7. Критерії оцінювання.....	57
Зміст навчальної дисципліни	59
Тема 1. Головні тенденції історичного розвитку.....	59
Тема 2. Англійська революція середини XVII ст.....	59
Тема 3. Англія у другій половині XVII–XVIII ст.....	60
Тема 4. Англійські колонії в Північній Америці. Війна за незалежність і створення США.....	61
Тема 5. Феодально-абсолютистський лад в країнах Європи у другій половині XVII–XVIII ст.	62
Тема 6. Європейська культура XVII–XVIII ст.	64
Тема 7. Релігія та церква у Західній Європі у XVII–XVIII ст.	64
Тема 8. Міжнародні відносини в 20–60-ті роки XIX ст. Колоніальна політика.....	65
Тема 9. Французька революція кінця XVIII ст.	65
Тема 10. Франція у роки консульств і Першої імперії (1799–1814 рр.).....	67
Тема 11. Країни Європи у 1789–1815 рр.	68
Тема 12. Країни Європи та Америки у 1815–1847 рр.	68
Тема 13. Революції 1848-1849 рр. в Європі.....	69
Тема 14. Країни Європи і Америки в 50–60-х роках XIX ст.	69
Тема 15. Соціалістична думка і соціалістичний рух (до 1870 року).....	70
Тема 16. Міжнародні відносини в 20–60-ті роки XIX ст.	71
Тема 17. Європа і Америка в останній третині XIX ст. і на початку XX ст. (до 1914 р.).....	71
Тема 18. Перша світова війна 1914–1918 рр.	72
Рекомендовані джерела та література	74
Додаток. Історичні особи, поняття, події.....	74

Вступ

Навчальна дисципліна «Нова та новітня історія Західної Європи та Америки» входить до переліку нормативних фахових дисциплін освітньої програми підготовки бакалаврів історії та археології. Дисципліна (33 кредити ЄКТС) викладається протягом чотирьох семестрів (Нова історія Західної Європи та Америки – 5-й, 6-й; Новітня історія Західної Європи та Америки – 7-й, 8-й), включає в себе лекції (222 години), семінарські заняття (192 годин), самостійну роботу (576 години), систему контролю та обліку знань. Вид контролю: залік (6-й семестр), іспит (8-й семестр).

На вивчення навчальної дисципліни «Нова та новітня історія Західної Європи та Америки» (Ч. 1) відводиться 17 кредитів ЄКТС (3-й рік навчання).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є висвітлення важливого періоду становлення та розвитку євро-американської цивілізації і перетворення її на найбільш впливовий та динамічний чинник світової історії.

Об'єкт навчальної дисципліни: історія нового часу країн Західної Європи та Америки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є нова історія Західної Європи та Америки. Це історія перемоги та розвитку індустріального суспільства, процесу формування сучасних націй та держав, створення фундаментальних основ політичного, економічного та духовного життя найрозвиненіших країн.

Хронологічними рамками періоду нової історії є час від англійської революції 1640–1660 рр. до завершення Першої світової війни 1914–1918 рр. Разом з тим, нижня хронологічна межа не є жорстко визначеною і тому, як правило, історія країн Заходу цього періоду розпочинається з початку XVII ст.

Міжпредметні зв'язки. Як складова частина всесвітньої історії, навчальна дисципліна «Нова та новітня історія країн Європи та Америки» (Ч. 1) є логічним продовженням дисциплін, що передували їй: «Вступ до історії», «Історична географія», «Історія стародавнього Сходу», «Історія стародавньої Греції і Риму», «Історія середніх віків», «Історія країн Сходу».

Основними *завданнями* вивчення навчальної дисципліни «Нова та новітня історія країн Європи та Америки» (Ч. 1) є:

– *методичні:* сформуванати погляд на розвиток країн Західної Європи та Америки не лише як на історію людства, що постає як об'єктивний, закономірний процес, а й як на єдність людської історії, що дає можливість глибше зрозуміти історичні процеси цього періоду та зафіксувати їх особливості;

– *пізнавальні:* визначення місця та ролі в історичному процесі людського духовно-морального та інтелектуального факторів, що має особливе значення в характеристиці цивілізації. Розгляд історії людства Нового часу як поступального процесу, а саме віра в прогрес була одним із визначальних моментів суспільної думки XVII–XVIII ст.;

– *практичні:* надати вмінь здобувачам вищої освіти аналізувати історичний матеріал, оцінювати конкретно-історичну ситуацію.

Контроль за засвоєнням матеріалу, передбаченого програмою з дисципліни «Нова та новітня історія країн Європи та Америки» (Ч. 1), підвищення знань здобувачів вищої освіти здійснюється у формі поточного та підсумкового етапів. Поточний контроль здійснюється викладачем відповідно до «Положення про систему рейтингової оцінки Чорноморського національного університету імені Петра Могили» протягом 5-го та 6-го семестрів під час проведення семінарських занять, індивідуальних навчально-дослідних завдань. Основною формою і визначальною ознакою семінарських занять є самостійна робота здобувачів вищої освіти над певним навчальним матеріалом, передбаченим програмою, виступи з повідомленнями, аналіз історичних документів, що допоможе оволодіти навичками дослідження й узагальнення, співставлення й аналізу.

2. Компетентності та результати навчання

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту, дисципліна забезпечує набуття здобувачами вищої освіти

компетентностей:

– *загальні:*

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

– *фахові:*

ФК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

ФК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

ФК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

– понятійно-категоріальний апарат та основні проблеми нової історії країн Західної Європи та Америки;

– історичні факти політичного, соціально-економічного, культурного характеру, дієвих осіб історичного процесу, вміння оцінювати внесок останніх у розвиток сучасної європейської цивілізації;

– аналізувати події, застосовуючи найновіші історіографічні оцінки та методологічні підходи, бути в курсі наукових гіпотез щодо тієї чи іншої проблеми; особливості історії не лише на континентах, регіонах, але й в окремих країнах, що складають єдиний світ; причини виникнення та розв'язання конфліктів між народами, піднесення та занепад певних країн світу.

уміти:

- формувати власну позицію щодо історичних фактів та подій;
- працювати з історичною картою;
- прогнозувати розвиток історичного процесу;
- аргументовано відстоювати свою позицію в дискусіях;
- з'ясувати і оцінювати визначальні тенденції історичного розвитку країн Західної Європи та Америки, віднаходити в них спільні для розвитку європейської цивілізації, а також – особливі, притаманні лише певним країнам, моменти, застосовуючи при цьому типологічний, порівняльний, конкретно-історичний аналізи, а також методологію історичного синтезу.

Відповідно до освітньої програми, очікувані *результати навчання* включають уміння:

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом. А також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими. Речовими, етнографічними. Усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини.

ПРН 10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 15. Планувати дослідницькі проєкти з історії, археології, краєзнавства та ін. Використовувати знання за фахом для проведення занять з історії, виховної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах, у професійній діяльності в органах державної влади і місцевого самоврядування, аналітично-інформаційних інституціях, засобах масової інформації, соціальних і культурних закладах, громадських організаціях тощо.

ПРН 16. Користуватися програмними засобами, працювати в комп'ютерних мережах, створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси; впроваджувати засоби інформаційних технологій в професійній діяльності.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Головні тенденції історичного розвитку

Предмет курсу. Поняття «нова історія» та «історія нового часу». Історичний зміст нового часу. Періодизація нової історії. Загальна характеристика періодів нової історії.

Місце нової історії в історії людства. Політична карта Західної Європи і Америки та її зміни протягом нової історії. Світова експансія Європи і становлення системи колоніалізму. Європейська цивілізація й Америка.

Становлення і розвиток капіталістичного способу виробництва. Промисловий переворот, його господарські та соціальні наслідки. Перехід до індустріального суспільства в провідних країнах Європи і формування капіталістичної системи світового господарства.

Соціально-політичні рухи (революції). Їхній характер, наслідки, спільні риси та особливості. Теорія і практика соціального переоблаштування в новий час.

Формування націй та національних держав у Європі та Америці. Культура нового часу.

Характер і особливості розвитку міжнародних відносин у новий час, їх вплив на долю країн Європи та Америки. Світова війна 1914–1918 рр.

Історіографія нового часу. Основні узагальнюючі праці і довідкові видання з курсу нової історії. Підручники, навчальні посібники, збірки документів.

Економічний зміст перехідної епохи від феодалізму до капіталізму. Генеза капіталізму. Співіснування різних форм виробництва в Європі та Америці. Шляхи розвитку капіталізму в окремих країнах.

Промисловий розвиток в умовах піднесення мануфактурного капіталізму. Аграрні відносини в країнах Європи та Америки.

Державно-політичний устрій та його форми в країнах Європи та Америки. Соціальні зміни в суспільстві. Формування і зміцнення буржуазії. Розвиток системи найманої праці. Соціальні вибухи в період мануфактурного капіталізму.

Основні тенденції культурного розвитку. Церква і релігія в духовному житті Європи та Америки. Наукова революція.

Просвітництво як європейський і американський ідейний рух. «Освічений абсолютизм».

Тема 2. Англійська революція середини XVII ст.

Передумови революції. Розвиток капіталістичних відносин у надрах англійського суспільства. Особливості соціального ладу. Нове дворянство і буржуазія. Англійське селянство.

Англійський абсолютизм. Пуританізм – ідеологія антифеодальної революції в Англії. Буржуазно-дворянська опозиція. Конфлікт між абсолютизмом і опозицією за перших Стюартів. Шотландське повстання. Народні рухи.

Довгий парламент, його соціальний склад і політика. «Велика ремонстрація». Ірландське повстання.

Перша громадянська війна. Пресвітеріани та індепенденти.

О. Кромвель і реорганізація армії. Законодавство Довгого парламенту. Аграрне питання. Боротьба за поглиблення революції. Позиція пресвітеріан. Програма індепендентів. Рух левелерів. Д. Лільберен. «Народна угода». Перша чистка парламенту. Друга громадянська війна. Прайдова чистка парламенту. Проголошення республіки.

Індепендентська республіка: внутрішня і зовнішня політика. Народно-реформаційний рух. Істинні левелери. Д. Уїнстенлі. Криза республіки. Протекторат О. Кромвеля. Внутрішня і зовнішня політика протекторату. Криза системи протекторату. Реставрація монархії Стюартів. Місце революції середини XVII ст. в історії Англії. Основні напрями вивчення Англійської революції XVII ст. у сучасній історіографії.

Тема 3. Англія у другій половині XVII–XVIII ст.

Період реставрації. Режим Карла II. Економічна політика. Політична реакція. Опозиція монархії Стюартів. Вігі і торі. «Славна революція 1688–1689 рр. «Білль про права». Посилення влади парламенту. Історичне значення подій 1688–1689 рр.

Соціально-економічний і політичний розвиток у кінці XVII – першій половині XVIII ст. Панування лендлордизму. Аграрні відносини. Доля селянства. Піднесення мануфактури. Торгівля. Політика меркантилізму. Формування внутрішнього ринку. Торгівля з колоніями. Работоргівля. Грошово-фінансова система. Соціальні проблеми англійського суспільства.

Розвиток парламентської системи. Зміцнення конституційно-монархічного режиму. Формування партійно-політичних угруповань. Вігі і торі, їх соціальна база, політична і релігійна орієнтація. Панування вігів, їх внутрішня та зовнішня політика. І. Пітт-старший.

Унія Англії та Шотландії. Участь Англії в європейських війнах. Колоніальна експансія.

Особливості англійського Просвітництва.

Початок промислового перевороту в другій половині XVIII ст. Передумови промислового перевороту. Технічна революція і сутність промислового перевороту. Виникнення фабрики. Промислова буржуазія і робітничий клас. Становище робітників. Виникнення тред-юніонів. Створення фабричних центрів. Ріст промислового населення. Удосконалення засобів зв'язку. Історичне значення промислового перевороту в Англії. Історіографія проблеми.

Політична криза у 60–80-ті роки. Опозиція правлінню вігів. Політика Георга III. Зміни в політичній діяльності вігів і торі. Колоніальна політика Англії.

Тема 4. Англійські колонії в Північній Америці. Війна за незалежність і створення США

Заснування перших англійських колоній у Північній Америці. Соціально-економічний і політичний розвиток північноамериканських колоній. Формування північноамериканської нації. Просвітництво. Б. Франклін. Т. Джефферсон.

Посилення протиріч між колоніями і метрополією після Семирічної війни. Піднесення визвольного руху. «Бостонське чаювання». Початок збройної боротьби. «Декларація незалежності». Демократичні перетворення протягом війни за незалежність. Хід військових дій у 1875–1881 рр. Дж. Вашингтон. Міжнародне становище і дипломатія США. Версальський мир і визнання США.

Зростання соціально-економічних протиріч після війни. Повстання Д. Шейса. Становлення державного ладу США. «Статті конфедерації». Конституція 1787 р. «Білль про права» 1891 р. та історичне значення визвольної війни північноамериканських колоній Англії. Історіографія війни за незалежність і створення США.

Тема 5. Феодально-абсолютистський лад у країнах Європи у другій половині XVII–XVIII ст.

Франція. Економічне становище Франції на кінець Тридцятирічної війни. Соціальна структура суспільства. Фронда.

Особливості становлення абсолютизму у Франції. Абсолютизм за Людовіка XIV. Церква і держава. Державна рада. Кольбер, задуми реформ та їх наслідки. Розвиток культури. Класицизм.

Франція на межі XVII–XVIII ст. Економічні та соціальні проблеми.

Економічна політика абсолютизму у XVIII ст. Зміни в сільському господарстві та промисловості. Розвиток капіталістичного укладу. Колоніальна торгівля.

Французьке просвітництво, його характерні риси. Ідея прав людини. Просвітництво й релігія. Монтеск'є. Вольтер. Енциклопедія та енциклопедисти. Д. Дідро, Ж.-Ж. Руссо та їх місце в культурі XVIII ст. Соціальні утопії в просвітницькій думці.

Криза феодално-абсолютистського ладу. Монархія за Людовіка XV і Людовіка XVI. Спроби реформ у другій половині XVIII ст. Тюрго. Неккер. Аристократична опозиція.

Італія. Соціально-економічний розвиток в умовах державної роздробленості до середини XVII ст. Іспанське володарювання. Папство. Економічний занепад у другій половині XVII – на початку XVIII ст. Соціальні рухи.

Зміни в державній структурі Італії в XVIII ст. Демографічні зміни. Пожвавлення економіки. Мануфактури. Буржуазія й аграрії.

Італійське просвітництво, його особливості. Реформи «освіченого абсолютизму».

Італійська культура початку нового часу. Бароко. Культура в епоху Просвітництва. К. Гольдоні, В. Альф'єрі.

Німецькі держави. Пруссія. Занепад Німеччини після Тридцятирічної війни. Політична роздробленість країни. Державна система «Священної Римської імперії». Утвердження дрібнодержавного (князівського) абсолютизму. Аграрні відносини. Стан промисловості і торгівлі у XVIII ст.

Особливості розвитку держави Бранденбург-Пруссії. Правління курфюрста Фрідріха-Вільгельма I. Перетворення Пруссії в королівство. Абсолютизм у Пруссії. Зростання милітаризму. «Освічений абсолютизм» Фрідріха II. Зовнішня політика Пруссії і початок австро-пруського суперництва.

Німецьке просвітництво, його особливості. Г. Лессінг. І. Гердер. І. Кант і його філософська концепція. Рух «Буря і натиск». Література і музика.

Держави австрійських Габзбургів. Володіння Габзбургів і система управління монархією. Соціально-економічний лад, його регіональні особливості. Аграрні відносини. Розвиток промисловості і торгівлі. Боротьба з турецькою загрозою. Війни кінця XVII – середини XVIII ст., їхні наслідки.

Економічний та соціально-політичний розвиток у XVIII ст. Австрійський «освічений абсолютизм». Реформи Марії Терезії та Йосипа II. Розвиток культури.

Угорщина під владою Габзбургів. Політичний устрій Угорського королівства у другій половині XVII–XVIII ст. Національно-визвольний та антифеодальний рух.

Трансільванське князівство і його становище у складі Габзбургської монархії. Національний та соціальний склад населення. Церковне питання. Народні виступи у кінці XVIII ст.

Слов'янські народи під владою Габзбургів.

Іспанія. Своєрідність історичних умов розвитку абсолютизму в Іспанії. Економічний та політичний розвиток у другій половині XVII ст. Відновлення незалежності Португалії. Колоніальні володіння Іспанії. Наслідки війни за іспанську спадщину. Криза іспанської колоніальної системи у другій половині XVIII ст. Розвиток промисловості. Аграрні відносини. Іспанське просвітництво. «Освічений абсолютизм» в Іспанії. Реформи Бурбонів адміністративної системи управління державою. Соціальні суперечності.

Тема 6. Європейська культура XVII–XVIII ст.

Релігія та духовне життя європейського суспільства. Стан і зміст освіти. Рівень освіченості. Університети. Зрушення в соціальній психології суспільства у другій половині XVII ст. Секуляризація освіченої частини суспільства. Масова свідомість. Народна культура і церква.

Наукові досягнення. Розвиток астрономії, математики, механіки. Утвердження природничонаукової системи поглядів. Коперник, Г. Галілей, Р. Декарт, І. Ньютон. Раціоналізм у суспільній свідомості й художній творчості. Механіцизм.

Головні течії в мистецтві й літературі. Бароко як загальноєвропейський художній напрям. Класицизм. Ідейні та естетичні принципи.

Тема 7. Релігія та церква у Західній Європі у XVII–XVIII ст.

Місце і роль католицької церкви у Європі. Зміни у духовному житті народів європейської цивілізації у XVII–XVIII ст. Релігійна карта Європи. Вестфальський мир 1648 р. і його значення для подальшої долі християнської церкви у Європі.

Католицька церква у Франції за Людовіка XIV. Янсенізм. Єзуїти. Обмеження діяльності релігійних орденів у Європі у другій половині XVIII ст. Реформування і оновлення католицької церкви у XVII–XVIII ст. Головні протестантські церкви (лютеранська, кальвіністська, англіканська). Пієтизм і методизм у протестантизмі кінця XVII–XVIII ст. Ф. Шпенер, А. Франке, Д. Уеслі. Народні секти і єретичні рухи в Європі. Рух анаболістів. Таємні товариства. Релігія та просвітництво.

**Тема 8. Міжнародні відносини і колоніальна політика
у другій половині XVII– XVIII ст.**

Зміни в системі міжнародних відносин у другій половині XVII ст. Боротьба Англії за першість на морських шляхах, у торгівлі та колоніальній сфері. Англо-голландські війни. Війни за Людовика XIV і боротьба за французьку гегемонію в Європі.

Війна за іспанську спадщину і послаблення міжнародної ролі Франції. Англо-французький антагонізм. Боротьба за Балтику. Північна війна. Міжнародні відносини в Північній і Східній Європі у середині XVIII ст. Посилення Пруссії. Війна за австрійську спадщину. Семилітня війна. Поділи Польщі та їх наслідки.

Східне питання. Експансія Османської імперії в Південно-Східну Європу. Суперечності Росії та Англії на Балканах і Близькому Сході. Війна північноамериканських колоній за незалежність у системі міжнародних відносин. Зміни у міжнародних відносинах на кінець XVIII ст.

Торгово-колоніальне суперництво європейських держав. «Торгові війни». Колонії і розвиток капіталізму в Європі. Формування колоніальних імперій європейських країн. Англо-французьке суперництво. Загострення боротьби за колонії у XVIII ст. і ускладнення міжнародних відносин.

Тема 9. Французька революція кінця XVIII ст.

Кризові явища у Франції та боротьба у правлячих колах наприкінці XVIII ст. Державний податковий гніт. Посилення соціальної напруженості у французькому суспільстві. Буржуазна опозиція. Відкриття Генеральних Штатів і перетворення їх у Національні установчі збори.

Початок революції. Повстання у Парижі. Падіння Бастилії. Конституційні монархісти при владі. Законодавчі збори. Мірабо. Лафайет. Декларація прав людини і громадянина. Політичні та соціальні перетворення. Ідея нації та принципи народовладдя. Державно-адміністративні перетворення. Аграрне, торгово-промислове і податкове законодавство. Революція і церква. Конституція 1791 р.

М. Робесп'єр, Ж. П. Марат, Ж. Дантон. Народні товариства, преса. Політичний егалітаризм. Піднесення селянського руху. Контрреволюційний рух. Еміграція. Революція та Європа.

Варенська криза, розмежування політичних сил. Фельяни і жирондисти. Формування коаліції європейських монархій проти революційної Франції. Початок революційних війн. Криза конституційної монархії. Повстання 10 серпня 1792 р.

Встановлення республіки. Жирондисти при владі. Повалення монархії. Нове аграрне законодавство. Початок терору. Національний конвент. Жирондисти і монтаньяри. Розвиток народного руху, революційне насильство. Санкюлоти.

Вандея. Війна з антифранцузькою коаліцією. Загострення боротьби між Горою і Жирондою. Повстання 31 травня 2 червня 1793 р. у Парижі. Встановлення влади якобінців.

Якобінська республіка. Громадянська війна. Конституція 1793 р. Аграрна політика якобінців. Політична система якобінської диктатури. Терор. Державне регулювання економіки. Соціальна і релігійна політика якобінців. Оборона республіки.

Народні рухи. Загострення боротьби в середині якобінського блоку. Вантозькі декрети. Криза і падіння якобінської диктатури. Якобінці і якобінська республіка в історіографії.

Внутрішня і зовнішня політика термідоріанського конвенту. Виступи санкюлотів Парижа 1795 р. Конституція 1795 р. Встановлення Директорії. Баррас. Внутрішня та зовнішня політика. Соціальні протиріччя. Грах Бабеф і «Змова рівних». Програма бабувістів.

Війни Французької республіки в роки Директорії. Італійський похід французької армії. Спроби Франції завоювати Єгипет і Сирію. Піднесення генерала Н. Бонапарта. Криза режиму Директорії та державний переворот 18 брюмера. Історичні наслідки і спадщина Французької революції. Історіографія революції.

Тема 10. Франція в роки консульств і Першої імперії (1799–1814 рр.)

Конституція 1799 р. Бонапартистський режим. «Кодекси Наполеона». Конкордат. Аграрна політика. Революційна спадщина і політика Наполеона, Наполеон і дворянство. Конституція 1801 р.

Зовнішня політика і наполеонівські війни. Англо-французьке суперництво. Континентальна блокада. Зовнішня експансія Франції та її наслідки.

Криза Першої імперії. Вторгнення французької армії в Росію. Війна 1813 р. Военні дії 1814 р. і реставрація Бурбонів. «Сто днів». Битва під Ватерлоо. Друга реставрація Бурбонів. Історичні підсумки наполеонівських війн. Історіографія.

Тема 11. Країни Європи у 1789–1815 рр.

Англія. Вплив французької революції на суспільно-політичний розвиток Англії. Демократичні рухи. Політичні ідеї Т. Пейна.

Ставлення буржуазно-дворянських кіл Англії до революції у Франції. Англія в боротьбі з революційною Францією. Континентальна блокада. Колоніальна політика Англії. Повстання в Ірландії. Англо-ірландська «унія». Ідеологія та культура Англії.

Німецькі держави. Французька революція і Німеччина. Буржуазно-демократичні й народні рухи. Майнцька комуна. Німецьке яacobінство.

Участь німецьких держав у війнах проти Франції. Пруссія в розділах Польщі. Ліквідація «Священної Римської імперії німецької нації». Створення Рейнського союзу. Вплив континентальної блокади на Німеччину. Розгром Пруссії у 1806 р. Тільзитський мир. Реформи К. Штейна і К. Гранденберга. Військова реформа. Національне патріотичне піднесення в Німеччині. Війна 1813 р. і визволення Німеччини.

Монархія Габсбургів. Монархія Габсбургів і французька революція. Республіканський рух у Австрії та Угорщині. Його поразка й абсолютистська реакція.

Участь Австрії у війнах проти Франції. Повоєнні територіальні надбання.

Італія. Вплив Французької революції на Італію. Республікансько-демократичні рухи. Початок Рисорджименто. Італійські республіки. Суспільні перетворення. Французька окупація. Селянські повстання 1799 р. Наполеонівське панування в Італії. Національно-визвольний рух. Карбонарії.

Іспанія. Вплив Французької революції на Іспанію. Суперечності з Англією в боротьбі за колонії. Наслідки політичного союзу Іспанії з Францією. Французька інтервенція в Іспанію. Війна іспанського народу за незалежність. Революція в Іспанії. Рух селян. Севільська хунта. Установчі кортеси. Аграрні закони і колоніальне питання. Конституція 1812 р. Реставрація абсолютизму.

Тема 12. Країни Європи та Америки у 1815–1847 рр.

Створення «віденської системи» і створення Священного союзу. Зміни у співвідношенні сил між державами Європи після розгрому наполеонівської імперії. Віденський конгрес «Віденська система», її основні принципи. Територіальний переустрій Європи. Поділ наполеонівської спадщини. Суперечності між учасниками конгресу. Заключний акт Віденського конгресу.

Причини утворення і діяльність Священного союзу на підтримку «віденської системи». Зміни на політичній карті Європи після Віденського конгресу.

Буржуазні революції та національно-визвольні рухи 20-х років XIX ст. у Європі. Причини і характер революцій 20-х років у Іспанії,

Португалії та Італії. Буржуазія та ліберальне дворянство в революціях, роль армії. Причини поразки революцій. Національно-визвольний рух на Балканах та його наслідки.

Революції в Іспанії. Реставрація абсолютизму в 1814 р. Причини революції 1820–1823 рр. Роль армії в революційному русі 1814–1820 рр. Повстання під керівництвом Р. Рієго. Політична боротьба в 1820–1823 рр. Аграрне законодавство. Французька інтервенція. Поразка революції та її причини.

Революція в Португалії 1820–1823 рр. Португальський абсолютизм. Реформи Помбала і причини їх поразки. Передумови та хід революції 1820–1823 рр. Конституція 1822 р. Поразка революції та її наслідки.

Англія (1815–1850). Завершення промислового перевороту. Англія – «майстерня світу». Всесвітня виставка 1851 р. Загострення соціальних суперечностей на початку XIX ст. Політика торі. «Хлібні закони». Демократичний рух. «Битва при Пітерлоо».

Реформи «ліберальних торі» у 20-і роки. Народні виступи у 1821–1823 рр. Перша парламентська реформа та її значення.

Значення робітничого руху, новий закон про бідних. Закони про тред-юніони. Передумови і початок чартистського руху. Народна хартія. Течії в чартистському русі. Діячі чартистського руху. Перша петиція. Урядові репресії. Національна асоціація чартистів і нове піднесення чартистського руху. Друга петиція чартистів. Спад масового руху. Аграрні плани О'Коннора. «Братські демократи». Закон про 10-годинний робочий день.

Економічна криза 1847 р. Вплив європейських революцій 1848 р. на Англію. Третя петиція. Причини поразки чартистського руху та його місце в соціально-політичній історії Англії.

Політичні партії в 30–40-ті роки. Політика «вільної торгівлі». Відміна «хлібних законів». Колоніальні загарбання Англії. Експлуатація Ірландії й національно-визвольний рух ірландського народу.

Ідеологія та культура. Д. Рікардо. Концепція І. Бентама. Література романтизму. Критичний реалізм у літературі. Образотворче мистецтво.

Франція в роки Реставрації та Липневої монархії. Соціальний характер режиму Реставрації. Ліберальна опозиція режиму. Ідейно-політична боротьба. Республіканський демократичний рух. Карбонарії. Соціальні ідеї А. Сен-Сімона, Ш. Фур'є.

Основні тенденції економічного розвитку Франції. Мануфактури і фабрики. Дрібнотоварний сектор.

Внутрішня і зовнішня політика. Посилення реакції за Карла X. Зростання соціальних конфліктів у 1829–1830 рр. Політична криза. Липнева революція 1830 р. та її вплив на інші країни.

Зміни в конституційному ладі. Луї Філіп – «король буржуа». Промисловий переворот, його особливості. Розвиток аграрних відносин.

Республіканський рух, таємні товариства. Становище робітників і дрібних власників в умовах промислової революції. Розвиток соціалістичних ідей. Л. Блан. О. Бланкі. Е. Кабе.

Внутрішня і зовнішня політика Липневої монархії. Колонізація Алжиру. Опозиція монархії. Економічні проблеми Франції. Криза липневої монархії.

Розвиток культури у першій половині XIX ст. Романтизм. Зародження критичного реалізму. О. Бальзак.

Німецькі держави. Державна роздробленість Німеччини. Політична система Німецького союзу. Ідеологія Реставрації. Пруссія: відмінності її західних і східних провінцій. Конституційні монархії в Південно-Західній Німеччині.

Мануфактурно-ремісничий характер німецької промисловості. Митний союз. Початок промислового перевороту, його головні райони і особливості. Аграрний лад і аграрна реформа в Пруссії. Розвиток ринкових відносин у сільському господарстві.

Опозиційні виступи у 20–30-ті роки. Студентський рух. Масові заворушення в 1830 р. Німецький лібералізм. Демократичне крило опозиції «Істинні соціалісти». «Рейнська газета», її роль. Вплив революції 1830 р. у Франції на Німеччину.

Початок робітничого руху, його особливості. Емігрантські організації. «Союз справедливих» і діяльність В. Вейтлінга. Повстання сілезьких ткачів.

Зростання соціальної напруженості в середині 40-х років. Торговельно-промислова криза 1847 р. Посилення ліберально-демократичного руху, народні заворушення.

Революція в Італії в 1820–1821 рр. Відновлення державної роздробленості та абсолютистських порядків в Італії. Австрійське гноблення. Національно-визвольний рух. Таємні товариства, їх склад, мета. Революція 1820–1821 рр. у Неаполітанському королівстві і П'ємонті. Австрійська інтервенція й придушення революції.

Італія. Економічний розвиток. Зростання мануфактурного виробництва. Перші кроки промислового перевороту. Ринкові відносини в сільському господарстві.

Політична реакція в Італії після придушення революції 20-х років XIX ст. Нове революційне піднесення 1831 р. у Центральній Італії.

Демократичний напрям у національному русі. Д. Мадзіні і «Молода Італія». Виступи і змови в 20–40-ві роки. Ліберально-монархічна течія у визвольному русі. Суспільний неспокій у другій половині 40-х років.

Австрійська імперія. Австрія після Віденського конгресу. Своєрідність соціально-економічного розвитку земель, що входили в Австрійську імперію. Початок промислового перевороту та його соціальні наслідки. Ринкові перетворення в сільському господарстві.

Етнонаціональна структура імперії та національне питання. «Система Меттерніха». Габсбурги і ліберальний рух у землях імперії. Ліберальна і революційно-демократична опозиція в Угорщині, її соціальний склад і програма. Л. Кошут, Ш. Петєфі.

США (кінець XVIII – 50-ті роки XIX ст.). Консолідація американської нації. Федералісти при владі. Джефферсонівська демократія. Від «ери доброї злагоди» до двопартійної системи. Національні республіканці при владі. «Ера Джексона», її соціальне коріння і характер реформ.

Основні риси соціально-економічного розвитку. Промисловий переворот і його особливості. Фермерський шлях розвитку капіталістичних відносин у сільському господарстві. Поширення плантаційного рабства.

Територіальна експансія на Захід. Війна з Мексикою. Походження та сутність доктрини Монро.

Особливості формування робітничого класу. Перші робітничі організації. Загострення проблеми рабовласництва. Форми опору рабів. Виникнення аболіціоністського руху, етапи його розвитку. У. Гаррісон, Ф. Дуглас.

Канада (XVIII ст. – 60-ті роки XIX ст.). Англійське завоювання нової Франції. Війна за незалежність у Північній Америці і Канада. Англо-американська війна і Канада. Національно-демократична революція 1837–1838 рр. Реформи 1848 р. і створення відповідального уряду в об'єднаній провінції Канада. Франко-канадське національне питання. Особливості економічного розвитку. Створення централізованої держави-домішона Канада. Конституція Канади 1867 р. Завершення територіально-політичного об'єднання країни.

Тема 13. Революції 1848–1849 рр. в Європі

Революція у Франції. Соціально-політична ситуація в країні в кінці 40-х років. Лютнева революція, її результати. Утворення тимчасового уряду. Проголошення республіки. Вимоги робітників і політика уряду. Л. Блан. Політика щодо селян і дрібних власників. Соціально-політичні суперечності. Революційні клуби. О. Бланкі.

Установчі збори та їх діяльність. Наступ на інтереси робітників. Червене повстання в Парижі. Конституція Другої республіки

(1848 р.). Вплив монархістів. Утворення «партії порядку». Обрання президентом Франції Луї Бонапарта.

Піднесення демократичного руху весною 1849 року. «Нова гора». Законодавчі збори. Інтервенція Французької Республіки проти революції в Італії. Парламентська диктатура «партії порядку». Сканування загального виборчого права. Бонапартистський переворот 2 грудня 1851 р. Встановлення Другої імперії. Місце революції 1848–1849 рр. в історії Франції. Історіографія революції 1848 р. у Франції.

Революція в Німеччині. Початок революції в західних регіонах країни. Березнева революція в Пруссії. Створення ліберальних міністерств. Проблема національного об'єднання. Скликання парламенту. Піднесення республіканського руху весною 1848 р. Повстання у Бадені і Познані. Польський національний рух.

Уряд Л. Кампаузена – Д. Ганземана. Пруські установчі збори і аграрна проблема. Народний рух. Наступ контрреволюції. Державний переворот у Пруссії. Мантейфельська конституція. Виборчий закон.

Розрізненість революційних виступів у Німеччині. Франкфуртський парламент і його діяльність. Парламент і національне питання. Імперська конституція 1849 р. Травневе повстання на її захист. Розігнання Франкфуртського парламенту.

Перші робітничі організації Д. Готшалька і С. Борн. Діяльність К. Маркса і Ф. Енгельса. Характер, наслідки і значення революції. Історіографія.

Революція в Австрійській імперії. Соціально-економічні проблеми Габсбургської монархії в 40-х роках XIX ст. Назрівання революції в Австрії. Повстання у Відні. Піднесення демократичного руху. Скликання рейхстагу. Скасування феодальних відносин у сільському господарстві. Національне питання. Національно-визвольний рух у слов'янських землях імперії. Слов'янський конгрес і Празьке повстання в червні 1848 р.

Розвиток революції в Австрії влітку і восени 1848 р. Жовтневе повстання у Відні і поразка революції. Міністерство Шварценберга. Конституція 1849 р. Історіографія.

Революція в Угорщині. Політична програма угорської опозиції. Л. Кошут. Початок революції. «12 вимог» Ш. Петефі. Уряд Батіані. Революційні перетворення. Хорватський похід на Будапешт. Проголошення незалежності Угорщини. Визвольна війна угорського народу в 1849 р. Інтервенція Австрії і Росії. Придушення революції. Наслідки революції.

Революція в Італії. Назрівання революційної кризи. Початок революції, її перший етап. Повстання в Сицилії. Революційна боротьба

в інших італійських державах. Прихід до влади лібералів. Введення конституцій в Тоскані, Сардинському королівстві та в Папській державі. Конституції. Повстання в Мілані та Венеції. Національно-визвольна війна проти Австрії. Поразка італійських військ.

Другий етап революції. Піднесення революційного руху у Венеції, Тоскані, Римі. Республіканський рух. Друга війна за незалежність, причини її невдачі. Перемога Габсбургів на Півночі Італії. Інтервенція Франції проти Римської республіки. Наслідки і значення революції. Історіографія.

Тема 14. Країни Європи і Америки в 50–60-х роках XIX ст.

Англія. Особливості розвитку англійської економіки в 50–70-і роки XIX ст. Монопольне становище на світовому ринку. Панування лібералізму в ідеології та політиці. Ліберальна партія, її склад. Промислова буржуазія і фрітредери.

Зовнішня політика лібералів. Г. Пальмерстон. Колоніальна експансія. Закабалення Індії. Надання Канаді статусу домініону. Ірландія в 50–60-ті роки. Рух феніїв.

Становище і структура англійського суспільства. Робітничий клас. Тред-юніонізм. Економічна криза 1857 р. Страйкова боротьба. Рух за нову виборчу реформу. Реформа 1867 р.

Розвиток науки і техніки. Д. Максвелл, Д. Джоуль. Відкриття Ч. Дарвіна. Позитивізм Г. Спенсера. Реалістична література Ч. Діккенса.

Франція в роки Другої імперії. Бонапартистський режим. Конституція 1852 р. Соціальна опора режиму. Завершення промислової революції. Аграрні відносини. Роль грошового капіталу. Соціальне розшарування французького суспільства. Робітничий рух. Прудонізм. Секції I Інтернаціоналу.

Внутрішня та зовнішня політика Наполеона III. Колоніальна експансія. Реформи 60-х років. Ліберальна і республіканська опозиція. Наростання кризи імперії в кінці 60-х років. Початок францужко-прусської війни.

Культура Франції в часи Другої імперії.

Об'єднання Італії. Політичне й економічне становище Італії після революції 1848–1849 рр. Розвиток промисловості. Аграрний лад.

Два напрями в італійському визвольному русі. Місце Сардинського королівства (П'ємонт) в об'єднанні Італії. К. Кавур. Розмежування в республікансько-демократичному таборі. Д. Манін і утворення «Італійського національного товариства». Посилення ліберально-монархічного напрямку в процесі об'єднання. Д. Мадзіні і створення «Партії дії».

Союз П'ємонту з Францією. Франко-італо-австрійська війна 1859 р. і визволення Ломбардії. Перемир'я у Віллафранку та його наслідки. Національний рух у Центральній Італії. Революційні виступи в Сицилії. Похід «Тисячі» Дж. Гарібальді. Приєднання Неаполітанського королівства до П'ємонту. Створення Італійського королівства: його державний лад, внутрішнє становище і зовнішня політика. Соціальні рухи. Приєднання Венеції.

Франко-пруська війна і завершення об'єднання Італії. Наслідки та значення об'єднання. Історіографія. Культура епохи Рисорджименто.

Об'єднання Німеччини. Промислове піднесення в 50–60-ті роки. Аграрні відносини. Формування єдиного національного ринку.

Австро-пруська боротьба за лідерство в Німеччині. Оломоцька угода 1853 р. Піднесення ліберального руху. «Національний союз» і «малонімецький» план об'єднання Німеччини. Конституційний конфлікт у Пруссії й приход до влади О. Бісмарка. Робітничий рух у 50–60-ті роки, роль Ф.Лассаля. Загальний німецький союз. Ф. Лассаль і О. фон Бісмарк. Створення Соціал-демократичної робітничої партії.

Початок об'єднання Німеччини під проводом Пруссії. Війна за Шлезвіг-Гольштейн. Австро-пруська війна. Створення Північнонімецького союзу і його конституція. Перехід лібералів до підтримки політики О. фон Бісмарка. Створення партії націонал-лібералів. Франко-пруська війна і завершення об'єднання Німеччини. Історіографія.

Філософія, література, мистецтво.

Австрійська імперія. Створення Австро-Угорщини. Неабсолютистський режим в Австрії, його соціальна опора. Економічна політика. Промисловість. Сільське господарство.

Зовнішня політика Австрії. Канцлерство Ф. Шварценберга. Франко-італо-австрійська війна. Політична криза в Австрійській імперії на рубежі 50–60-х років. Конституції 1860 і 1861 рр. Війна з Пруссією та її внутрішньополітичні наслідки. Кабінет А. Шмерлінга, Г. Кайзерфельда.

Угорська проблема. «Міністерство трьох графів». Призупинення конституції. Угорський сейм 1865 року. Австро-Угорська угода 1867 р. Створення дуалістичної імперії Австро-Угорщини. Міністерство Гогенварта. Слов'янські народи під владою Австро-Угорщини. Історіографія.

Іспанія у 20–70-ті роки. Розвиток Іспанії після революції початку 20-х років. Революція 1834–1843 рр. Перша карлістська війна (1833–1839 рр.). Соціально-економічні і політичні перетворення «модерадос» і «прогресистів», їх наслідки. Конституція 1837 р. Диктатура Еспартеро.

Початок промислового перевороту і розвиток сільського господарства.

Революція 1854–1856 рр. Політика уряду Еспертеро О’Доннеля. Переворот 1856 р. Правління «консерваторів» і «ліберального союзу» (1856–1868). Революція 1868–1874 рр. Друга карлістська війна (1872–1876). Проголошення республіки. Уряд Ф. Пі-і-Маргаля. Переворот 1874 р. Підсумки п’яти революцій в Іспанії.

Громадянська війна і Реконструкція в США. Передумови громадянської війни. Господарський розвиток Півночі і Півдня. Особливості промислового перевороту. Плантаційне рабство. Буржуазія і рабовласництво. Посилення впливу рабовласників у федеративному уряді. Колонізація західних земель і загострення боротьби за владу. Громадянська війна в Канзасі. Утворення республіканської партії. Повстання Джона Брауна.

Президентські вибори 1860 р. А. Лінкольн. Сецесія Південних Штатів. Початок громадянської війни, її конституційний період (1861–1862). Акт про гомстеди. Ліквідація рабства. Хід війни в 1863–1865 рр. Перемога Півночі.

Громадянська війна в США і міжнародне становище. Загроза англо-французької інтервенції. Позиція Росії.

Реконструкція Півдня, її завдання. «Президентська реконструкція». Радикальна реконструкція 1867–1869 рр. Демократичні реформи на Півдні. Роль негрів. Поворот до реакції. Угода Тендена – Хейса. Місце громадянської війни в історії США. Основні напрями історіографії громадянської війни і Реконструкції.

Тема 15. Соціалістична думка і соціалістичний рух (до 1870 року)

Суспільні зрушення в Європі та їх вплив на соціальну думку. Теоретичне й історичне обґрунтування вдосконалених суспільних порядків у політичних системах А. Сен-Сімона, Ш. Фур’є, Р. Оуена.

Виникнення поняття «соціалізм». Поширення соціалістичних ідей в Європі в середині XIX ст. Соціалістична думка у Франції. Різноманітність соціалістичних систем поглядів. Перші випадки масової підтримки соціалістичних ідей (Луї Блан, П’єр Прудон).

Соціалістична концепція К. Маркса, її основні положення.

Теза про історичну неминучість переходу до соціалізму. Концепція світової пролетарської революції. Реалізм і утопізм у вирішенні окремих проблем капіталістичного суспільства XIX ст. Відмінність марксизму від інших соціалістичних концепцій, причини його подальшого широкого поширення.

Практична діяльність К. Маркса і Ф. Енгельса. «Союз комуністів». Заснування Міжнародного товариства робітників. Перші програмні документи Інтернаціоналу, основні напрями його діяльності. Конгреси Інтернаціоналу, боротьба політичних течій на них. Марксизм і лівий прудонізм, ласальянство, бакунізм. Поширення секцій Інтернаціоналу.

**Тема 16. Міжнародні відносини у 20–60-ті роки XIX ст.
Колоніальна політика**

Віденська система в першій половині XIX ст. Боротьба Священного союзу з революційними рухами в Європі. Доктрина збройного втручання у внутрішні справи держав. Інтервенція Священного Союзу в Іспанії. Польське повстання 1830 р. і ставлення до нього європейських держав. Послаблення основ «віденської системи» внаслідок революційних подій 20–40-х років.

Східне питання та загострення суперечностей між європейськими державами. Країни Західної Європи і російсько-турецька війна 1828–1829 рр. Міжнародні суперечності у східному питанні в 30–40-ві роки. Проблема чорноморських проток. Загострення східного питання на початку 50-х років. Кримська війна, її міжнародні наслідки. Крах «віденської системи».

Міжнародні відносини в другій половині 50–60-х років XIX ст. Міжнародні суперечності у зв'язку з об'єднанням Італії та Німеччини. Протиборство між Пруссією й Австрією. Франко-пруський антагонізм. Дипломатична ізоляція Франції на рубежі 60–70-х років. Військова інтервенція європейських держав у Мексику. Нова розстановка сил в Європі після франко-пруської війни 1870–1871 рр.

Колоніальна політика європейських держав. Нові методи колоніального панування. Розподіл «сфер впливу», встановлення протекторату, економічна експансія.

Зміни в системі управління колоніями. Подолання монополії торгових компаній. Роль колоній у розвитку промислового капіталізму в Європі.

Розпад іспанської колоніальної імперії в Південній Америці. «Доктрина Монро».

Англійська колоніальна імперія. Колоніальна експансія європейських держав на Середньому і Далекому Сході. Англоросійські суперечності в Азії. Опіумні війни і початок розподілу Китаю на «сфери впливу» європейських держав. Проникнення європейців і американців у Японію. Встановлення французького протекторату в Південному В'єтнамі.

**Тема 17. Європа і Америка в останній третині XIX ст.
і на початку XX ст. (до 1914 р.)**

Загальні риси. Утвердження конституційного ладу і принципів парламентаризму, їх особливості в різних країнах Західної Європи та Америки. Політичні системи країн Заходу. Партії, їх еволюція і роль у механізмах влади. Становлення і розвиток робітничих соціал-демократичних партій, їх місце в соціально-політичному житті країн.

Економічні зрушення останньої третини XIX ст. у країнах Західної Європи і США. Зміни в матеріальному виробництві. Науково-технічний прогрес, розвиток важкої промисловості. Розквіт вільної конкуренції і початок процесів монополізації промисловості й банківського капіталу. Основні типи аграрних відносин. Зростання ролі колоній в господарському житті країн монополій. Піднесення капіталістичної системи світового господарства.

Соціальні наслідки розвитку капіталізму в останній третині XIX ст. Урбанізація. Міграційні процеси. Демографічні зрушення. Класові протиріччя і конфлікти в країнах Заходу. Насильство і соціальні реформи в державній політиці.

Головні течії політичної думки. Консерватизм. Лібералізм. Соціалізм. Великодержавні та експансіоністські тенденції. Пацифізм.

Промислові кризи кінця XIX – початку XX ст. Аграрна криза в країнах Європи. Нові явища в господарському і політичному житті країн Західної Європи і США на початку XX ст. Процес монополізації в промисловості та у фінансовій сферах. Зміна панування вільної конкуренції пануванням монополій. Посилення нерівномірності економічного розвитку окремих країн. Посилення боротьби за монопольне володарювання ринками збуту, джерелами сировини, сферами вкладання капіталів, колоніями.

Нові тенденції розвитку капіталізму в оцінці сучасників. Поняття «імперіалізм». у дослідженнях Дж. А. Гобсона, Р. Гільфердінга, Р. Люксембург, К. Каутського.

Соціальні протиріччя в умовах монополістичного капіталу. Демократичні рухи за політичні і соціальні реформи. Посилення державного втручання в регулювання економіки. Стратегія реформ у політиці правлячих класів. Розвиток партійно-політичної структури західних держав.

Міжнародне суперництво і формування військово-політичних союзів у Європі. Початок боротьби за переділ колоніальних володінь. Зростання політичної нестабільності й напруженості в міжнародних відносинах. Мілітаризм, ідеологія войовничого націоналізму. Пацифізм.

Франція. Франко-пруська війна та її наслідки для Франції. Падіння Другої імперії. Паризька комуна. Клерикально-монархічна реакція і спроби реставрації монархії. Конституція Третьої республіки. Помірковані республіканці при владі. Радикали, їх вимоги політичних і соціальних реформ.

Робітничий та соціалістичний рухи, їх роздробленість. Профспілки. Анархо-синдикалізм.

Внутрішньополітичний розвиток країни у 80–90-ті роки. Буланжизм. Панамський скандал. Справа Дрейфуса і боротьба на захист республіки і демократії.

Зовнішня політика Франції після франко-пруської війни. Французько-німецькі відносини. Колоніальна експансія в Африці, Південно-Східній Азії. Відносини Франції з Англією. Франко-російський союз. Колоніальне суперництво Франції з Німеччиною на початку XX ст. Антанта.

Економічний розвиток Франції в останній третині XIX ст. і на початку XX ст. Причини відносного сповільнення темпів виробництва. Промислові монополії. Централізація банківського капіталу, особливості у сфері обігу капіталу. Фінансова олігархія. Розвиток сільського господарства. Франція наприкінці XIX – початку XX ст.

Радикальні кабінети, їх внутрішня і зовнішня політика. Анти-клерикальні реформи початку XX ст.

«Казус Мільєрана» і розкол французького соціалістичного руху. Створення об'єднаної соціалістичної партії. Жоресизм. Анархо-синдикалізм. Робітнича політика кабінету Клемансо. Політичний розвиток Франції напередодні світової війни. Президентство Пуанкаре і підготовка Франції до війни. Політична боротьба навколо проблем колоніальної експансії, мілітаризму і військової небезпеки. Вбивство Жореса.

Німеччина. Створення Німецької імперії. Імперська конституція 1871 року. Панівне становище Пруссії в імперії. Канцлерство О. фон Бісмарка. Політичні партії в Німеччині. «Культуркампф». Зближення позицій юнкерства і промислової буржуазії. Політика онімечення західних польських земель, Ельзасу і Лотарингії.

Зміни в економічному житті Німеччини після об'єднання. Грюндерство і економічна криза 1873 р. Перехід до протекціонізму. Успіхи промислового розвитку. Завершення промислового перевороту. Виникнення нових галузей промисловості (електротехнічної, хімічної). Швидкий ріст централізації виробництва і капіталу. Монопольні об'єднання Німеччини. Утворення загальнонімецького ринку. Зміни в сільському господарстві. Боротьба німецьких промисловців за зовнішній ринок. Економічні досягнення на початку XX ст.

Зовнішня політика Німеччини в 70–80-ті роки. Російсько-німецькі відносини. Австро-німецький союз. Створення Троїстого союзу. Початок німецької колоніальної політики.

Робітничий рух 70-х років. Об'єднання лассальянців і ейзенахів. Німецька соціал-демократія. Профспілки. «Винятковий закон» проти соціалістів. Соціальна політика Бісмарка. Піднесення масового робітничого руху в кінці 80-х років. Криза режиму Бісмарка і його відставка.

Характер і головні риси епохи Вільгельма II. Перехід Німеччини до «світової політики». Пангерманський союз і формування імперської ідеології. Посилення англо-німецького суперництва. Прийняття військово-морських програм. Проєкт Багдадської залізниці. Імперіалістична епоха і криза німецького лібералізму.

Німецький робітничий і соціалістичний рухи в кінці XIX – на початку XX ст. Соціалістична концепція Е. Бернштейна і її вплив на німецьку соціал-демократію.

Канцлерство Т. Бетмана-Гольвега. Посилення політичної реакції, посилення мілітаризму і шовінізму. Міжнародні кризи початку XX ст. і посилення ізоляції Німеччини. Посилення внутрішньополітичної напруженості. Цабернський інцидент.

Англія. Тенденції економічного розвитку в кінці XIX – початку XX ст. Поступова втрата світової промисловості і торгової гегемонії монополії та фінансовий капітал. Сільське господарство. Особливості британського імпералізму.

Внутрішня і зовнішня політика лібералів і консерваторів у 70–80-ті роки XIX ст. Виборча реформа 1884 р. Реформи місцевого самоуправління. Проблема гомруля для Ірландії та розкол ліберальної партії Англії. Політика консервативних кабінетів Солсбері і Бальфура в кінці XIX – на початку XX ст. Парламентські вибори 1906 р. і перемога лібералів. Соціальний реформізм ліберального уряду Кемпбелла – Баннермана – «ллойджорджизм». Парламентська реформа. Питання про гомруль і конституційна криза в Англії напередодні світової війни.

Структура робітничого класу і його соціальне становище в останній третині XIX ст. Організація британських робітників. «Новий юніонізм». Поширення соціалістичних ідей. Соціал-демократична федерація. Фабіанське товариство. Незалежна робітничая партія. Піднесення робітничого руху на початку XX ст. Створення Комітету робітничого представництва і Лейбористської партії. Страйковий рух напередодні світової війни. Створення Британської соціалістичної партії.

Зовнішня політика Англії в останній третині XIX ст. Позиція Англії щодо міжнародних проблем континентальної Європи. Подальша

колоніальна експансія в Азії та Африці й загострення колоніального суперництва з іншими державами. Імперська проблема в суспільно-політичному житті Англії.

Англо-бурська війна. Створення нових домініонів. Зростання англо-німецького суперництва. Зовнішньополітичний курс. Припинення політики «блискучої ізоляції». Союзи й угоди Англії з іншими державами.

Сполучені Штати Америки. Економічний розвиток США після громадянської війни і Реконструкції. Причини швидких темпів розвитку промисловості та сільського господарства. Освоєння західних земель. Залізничне будівництво. Концентрація виробництва і капіталу та утворення перших монопольних об'єднань. Зловживання монополій та соціальна напруженість.

Особливості американського монополістичного капіталу на початку ХХ ст. Світова промислова першість США.

Функціонування двопартійної системи. Головні проблеми внутрішньої політики кінця ХІХ ст. в діяльності демократів і республіканців.

Особливості формування робітничого класу США. Соціалістична робітничка партія. Орден «Рицарів праці». Створення Американської федерації праці. Грейнджери. Грінбекери. Генрі Джордж і його агітація. Популістських рух.

Страйковий рух американських робітників на початку ХХ ст. Створення Соціалістичної партії. Діяльність лівих соціалістів. Ю. Дебс. Союз «Індустріальні робітники світу». Масовий демократичний рух. «Розгрібачі бруду». Негритянський визвольний рух. «Ніагара». Боротьба за реформи. Закон Шермана.

«Прогресивна ера». Ліберальний реформізм, його соціальні та ідейні витоки. «Чесний курс» Т. Рузвельта. Розкол республіканської партії. Президентські вибори 1912 р. Президент В. Вільсон, його економічна політика.

Посилення експансіоністських тенденцій у зовнішній політиці США в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Формування експансіоністської ідеології. Американсько-іспанська війна. Далекосхідний та латиноамериканський напрям зовнішньої політики США. Доктрина «відкритих дверей» в Китаї. Політика «великого кийка» в Латинській Америці.

Австро-Угорщина. Австро-угорський дуалізм, його сутність. Політичний розвиток Австро-Угорщини в 70–80-ті роки ХІХ ст. Ліберальні та консервативні уряди. Роль національних проблем у внутрішньому житті Австро-Угорщини. Політична боротьба у 80–90-х роках. Політика урядів Таафе і Бадені в питанні про права чеської мови. Активізація сепаратизму в Угорщині і загострення австро-угорських відносин (угорська криза 1903–1906 рр.). Політичні партії Австро-Угорщини, їхні програми.

Економічний розвиток Австро-Угорщини після встановлення дуалізму. Особливості розвитку капіталізму в різних областях Австро-Угорщини (Чехії, Нижній Австрії, інших областях імперії). Нові галузі промисловості. Сільське господарство. Монопольні об'єднання на початку ХХ ст. Роль іноземного капіталу.

Соціальні наслідки зрушень в економіці. Виникнення промислового пролетаріату і його політичних організацій. Боротьба робітничого капіталу і середніх прошарків за демократизацію політичного ладу. Політичний рух в Австрії на початку ХХ ст. за загальне виборче право. Рух слов'янських народів за демократизацію політичного ладу Австро-Угорщини. Австрійська соціал-демократія і національне питання.

Експансіоністська політика Австро-Угорщини на Балканах. Відносини з Росією та австро-німецький союз. Австро-Угорщина в міжнародних кризах початку ХХ ст.

Італія. Італія після об'єднання. Створення єдиного внутрішнього ринку. Особливості господарського розвитку різних областей країни (Північ, Центр, Південь). Сільське господарство Італії в останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. Монополістичний капіталізм і його особливості в Італії.

Політичний лад об'єднаної Італії. Кабінети «правої» та «лівої», основні напрями їх політики. Конфлікт церкви і держави.

Робітничий і соціалістичний рухи в Італії в останній третині ХІХ ст. Анархізм. Створення Італійської соціалістичної партії (ІСП).

Внутрішня політика Ф. Кріспі. «Криваве десятиріччя» 90-х років і поразка реакції. Поворот до лібералізму на початку ХХ ст. Новий курс Джолітті. Робітничий рух в умовах нового курсу. ІСП і політика Джолітті. Становлення профспілкового руху. Політичні партії Італії. Католицька церква і політичне життя в країні. Причини краху нового курсу. «Червоний тиждень».

Зовнішня політика Італії в 70–80-ті роки. Іредентизм. Загострення відносин з Францією. Союз з Німеччиною та Австро-Угорщиною (Троїстий союз). Італійські колонії в Африці. Італія на міжнародній арені на початку ХХ ст. Посилення експансіоністських тенденцій. Виникнення руху націоналістів. Поступова зміна зовнішньополітичної орієнтації Італії. Італотурецька війна і її вплив на внутрішньополітичне становище в країні.

Іспанія. Політичний розвиток Іспанії в останній третині ХІХ ст. Реставрація монархії. Конституція 1876 р. Формування Двох партійної системи. Угода консерваторів і лібералів пакт Ель Пардо. Роль католицької церкви в соціально-політичному житті країни. Політична криза у зв'язку з поразкою в американо-іспанській війні 1898 р. Політичне становище в Іспанії на початку ХХ ст.

Основні напрями економічного розвитку Іспанії в останній третині XIX – на початку XX ст. Стан сільського господарства. Проникнення іноземного капіталу. Прискорення темпів економічного розвитку Іспанії на початку XX ст. Формування іспанського монополістичного капіталу.

Республіканський рух і республіканські організації в кінці XIX – на початку XX ст. Анархізм і соціалізм у робітничому русі. Створення Іспанської соціалістичної робітничої партії (ІСРП) і Загального союзу трудящих. Національні рухи в Каталонії і країні Басків на початку XX ст. Діяльність ІСРП і анархістів. «Трагічний тиждень» у Барселоні. Створення Національної конфедерації праці. Селянський рух.

Колоніальна політика Іспанії. Придушення національно-визвольного руху на Кубі і Філіппінах. Американсько-іспанська війна 1898 р. Зовнішня політика Іспанії на початку XX ст.

Міжнародний робітничий та соціалістичний рухи. Завершальний етап діяльності I Інтернаціоналу. Зміни в становищі робітничого класу країн Західної Європи та Америки в останні десятиріччя XIX – на початку XX ст. Загострення соціальних суперечностей в капіталістичному суспільстві. Робітничий рух в останній третині XIX ст., його основні тенденції. Робітниче законодавство в розвинутих країнах в кінці XIX ст. Створення національних політичних робітничих партій, умови та форми їх діяльності.

Політичні передумови створення II Інтернаціоналу. Міжнародний соціалістичний конгрес 1889 р. в Парижі і заснування II Інтернаціоналу, його найважливіші рішення на Паризькому, Брюссельському, Цюрихському і Лондонському конгресах. Партії II Інтернаціоналу і внутрішньопартійна «криза Мільерана». Революція 1905–1907 рр. у Росії і європейська соціал-демократія.

Проблема «кризи марксизму» в кінці 90-х років. Соціал-демократичний ревізіонізм Е. Бернштейна з питань теорії та практики соціалістичного руху. Реформістська і революційна течії в міжнародній соціал-демократії початку XX ст. Виникнення центристської течії в соціал-демократичних партіях.

Посилення військової загрози і міжнародна соціал-демократія. Питання про війну і мілітаризм на Штутгартському і Базельському конгресах II Інтернаціоналу.

Міжнародні відносини. Нові риси міжнародних відносин у період переходу від вільної конкуренції до монополізму. Система «озброєного миру» в Європі. Європейська політика Німеччини. «Союз трьох імператорів». Франко-німецька «військова тривога» 1875 р. Міжнародні ускладнення у зв'язку з російсько-турецькою війною 1877–1878 рр.

Загострення австро-російських і німецько-російських відносин. Утворення австронімецького союзу. Австро-німецько-російська угода 1881 р. Утворення Троїстого союзу.

Посилення колоніальної експансії європейських держав у Африці та Азії і загострення протиріч між ними. Протиборство Англії та Франції. Фашодський інцидент. Перші колоніальні загарбання Німеччини й Італії і розширення міжнародних протиріч.

Балканська проблема і посилення напруженості в Європі в кінці 80-х років. «Військова тривога» 1887 р. «Перестраховочний договір» Німеччини з Росією. Загострення російсько-німецьких відносин. Зближення Франції та Росії, франко-російський союз. Розподіл держав континенту на два ворогуючі військово-політичні блоки. Англійська політика «блискучої ізоляції». Загострення боротьби держав за колонії, ринки збуту, джерела сировини. Вихід Німеччини і США на арену світової політики. Боротьба за розподіл Китаю. Завершення територіального розподілу світу між провідними державами і початок боротьби за його переділ. Іспано-американська війна. Англо-бурська війна. Російсько-японська війна. Американська доктрина «відкритих дверей» і «рівних можливостей».

Загострення протиріч між великими державами на початку ХХ ст. Англо-німецькі суперечності як найбільш всеохоплюючі в міжнародній політиці початку ХХ ст. Утворення англо-французької Антанти. Перша марокканська криза. Англо-російська угода 1907 р. Оформлення Троїстої угоди (Антанти).

Пацифізм як організований міжнародний антивоєнний рух. Гаазькі конференції миру 1899 і 1907 рр.

Протистояння країн Троїстого союзу і Антанти в міжнародних кризах. Боснійська криза 1908–1909 рр. Агадирський інцидент і друга марокканська криза 1911 р. Балканські війни 1912–1913 рр. Зростання військової небезпеки. Розстановка сил на міжнародній арені до літа 1914 р.

Тема 18. Перша світова війна 1914–1918 рр.

Підготовка і початок війни. Привід до війни. Сараєвське вбивство і липнева криза 1914 р. Розв'язання світової війни. Цілі воюючих держав. Військово-стратегічні плани противників. Військові сили та економічні потенціали воюючих держав.

Військові дії і дипломатична боротьба. Кампанія 1914 р. Операції на Західному і Східному фронтах. Вступ у війну Японії. Боротьба коаліцій за нейтральні країни. Вступ у війну Туреччини.

Світовий масштаб війни. Анексіоністські плани воюючих держав. Ідеологічне обґрунтування участі воюючих держав у війні.

Розгортання воєнних дій в 1915 р. на Східному і Західному фронтах. Вступ у війну Італії, Болгарії. Розгром Сербії. Близькосхідні театри воєнних дій. Військово-морські операції.

Спроби Німеччини досягти вирішальних успіхів у 1916 р. на Західному фронті. Верденська битва. Наступ російських військ на Східному фронті у 1916 р. Вступ у війну Румунії і поразка її армії. Операції на інших фронтах (Італійському, Салонікському, Кавказькому, Месопотамському, Сирійсько-Палестинському). Дії на морі у 1916 р. Секретні угоди про умови територіального поділу світу.

Зміни в керівництві воюючих держав. Спроби дипломатичного зондажу протилежних сторін щодо виходу з війни.

Війна і державне регулювання господарського життя. Проблема мобілізації людських і матеріальних ресурсів для ведення війни. Необхідність розширення державного втручання в економіку. Головні напрями державного регулювання, його форми і методи.

Соціально-політичні наслідки розширення державного втручання в економіку. Посилення центральних органів виконавчої влади. Збільшення бюрократичного чиновного апарату. Одержавлення ринку праці. Загальна трудова повинність.

Війна і міжнародна соціал-демократія. Відмова більшості партій II Інтернаціоналу від його антивоєнних настанов. Оцінка війни різними течіями соціал-демократії. Співробітництво правих соціал-демократів з буржуазними партіями на платформі підтримки війни. Центристи і війна. Формування революційної опозиції війні. Цімервальдський рух.

Країни німецького блоку 1914–1917 рр. Німеччина. Економічне становище Німеччини під час війни. Державне регулювання економіки і її переведення на воєнні рейки. Мілітаризація політичного життя. Проблема сепаратного миру і необмеженої підводної війни. Встановлення військової диктатури Гінденбурга – Людендорфа. «Програма Гінденбурга».

СДПН і німецький робітничий рух в роки війни. Створення союзу «Спартак». Загострення політичної ситуації в Німеччині в 1917 р. Квітневий страйк. Розкол СДПН і створення НСДПН. Липнева криза і «мирна резолюція» рейхстагу.

Австро-Угорщина. Економічне становище під час війни.

Непідготовленість до великої та затяжної війни. Невдачі на фронтах і їхні наслідки. Посилення військово-політичної залежності

від Німеччини. Настрої в суспільстві та правлячих колах Австро-Угорщини на користь укладення миру. Загострення соціальних і національних протиріч.

Держави Антанти і країни, які приєдналися до них

Англія. Економічне становище Англії в роки війни. Особливості державного втручання в економіку. Курс «громадянського миру». «Закон про виробництво зброї». Введення загальної військової повинності і спроби створення системи «національної служби». Робітничий рух. Ірландське повстання 1916 р. Коаліційний уряд. Д. Ллойд-Джорджа. Розкол ліберальної партії.

Франція. Економічне і політичне становище в роки війни. Военно-державне регулювання економіки. Робітничий рух. Соціалістична партія, профспілки і війна. Антивоєнні настрої в суспільстві та антивоєнні рухи весною і влітку 1917 р. Політична криза у Франції восени 1917 р. «Національне єднання» і другий кабінет Клемансо.

Італія. Нейтралітет на початковому етапі війни. Політична боротьба з питань про участь у війні. Переговори з воюючими коаліціями. Загарбницькі плани Італії. Лондонські угоди 1915 р. і вступ Італії у війну на боці Антанти. Вплив війни на економіку країни. Зростання антивоєнних настроїв. Повстання в Туріні. Поразка італійських військ біля Капоретто. Загострення політичного становища в Італії.

США. Нейтралітет США до 1917 р., його причини. Розквіт економіки, перетворення США у світового кредитора. Політика США на американському континенті та басейні Тихого океану. Політична боротьба з питання вступу у війну. Президентські вибори 1916 р. Державне регулювання економікою і трудових відносин. Перетворення США у фінансовий центр світу.

Війна і революція в Росії. Криза самодержавства. Лютнева революція та її вплив на воюючі країни. Тимчасовий уряд і союзницькі зобов'язання Росії. Антивоєнні настрої в російській армії. Жовтневий переворот у Петрограді і вихід Росії з війни. Брестський мир.

Хід війни в 1917–1918 рр. і її завершення. Плани воюючих держав у кампанії 1917 р. Вступ у війну США. Становище на Східному фронті. Військові дії на Західному фронті. Розвал Італійського фронту. Салонікський фронт. Становище на закавказькому та близькосхідному фронтах. Військові дії на морях.

Кампанія 1918 р. Брест-Литовський і Бухарестський мирні договори. Військові дії на Західному фронті. Салонікський фронт.

Поглиблення внутрішньої кризи в країнах німецького блоку. Вплив революції в Росії на Німеччину. Антивоєнний рух. Наступальні операції німецьких військ на Західному фронті та їх провал. Уряд Макса Баденського в Німеччині. Військові поразки і розпад коаліції Центральних держав, революційні зміни в них. Капітуляція Болгарії, Туреччини, Австро-Угорщини. Капітуляція Німеччини, умови перемир'я.

Результати і наслідки Першої світової війни.

Теми лекцій

№	Теми	Кількість годин	
		Денне	Заочне
1	Основні тенденції економічного, політичного, суспільного і культурного розвитку провідних держав Європи і США в останній третині XIX – на початку XX ст.	4	–
2	Англійська революція середини XVII ст.	6	2
3	Англія у другій половині XVII–XVIII ст.	6	–
4	Англійські колонії в Північній Америці. Війна за незалежність і створення США.	6	2
5	Феодално–абсолютистський лад в країнах Європи у другій половині XVII–XVIII ст.	6	2
6	Європейська культура XVII–XVIII ст.	6	–
7	Релігія та церква у Західній Європі у XVII–XVIII ст.	4	–
8	Міжнародні відносини і колоніальна політика у другій половині XVII–XVIII ст.	6	–
9	Французька революція кінця XVIII ст.	6	2
10	Франція у роки консульств і Першої імперії (1799–1814 рр.)	6	–
11	Країни Європи у 1789–1815 рр.	6	–
12	Країни Європи та Америки у 1815–1847 рр.	8	2
13	Революції 1848–1849 рр. в Європі.	6	–
14	Країни Європи і Америки в 50–60-х роках XIX ст.	8	2
15	Соціалістична думка і соціалістичний рух (до 1870 року).	4	–
16	Міжнародні відносини в 20–60-ті роки XIX ст. Колоніальна політика.	6	–
17	Європа і Америка в останній третині XIX ст. і на початку XX ст. (до 1914 р.).	8	2
18	Перша світова війна 1914–1918 рр.	9	2
	Усього за курсом	111	16

Теми семінарських занять

№	Теми	Кількість годин	
		Денне	Заочне
1	Основні тенденції економічного, політичного, суспільного і культурного розвитку провідних держав Європи і США в останній третині XIX – на початку XX ст.	4	2
2	Англійська революція середини XVII ст.	6	–
3	Англія у другій половині XVII–XVIII ст.	6	2
4	Англійські колонії в Північній Америці. Війна за незалежність і створення США.	6	–
5	Феодално-абсолютистський лад в країнах Європи у другій половині XVII–XVIII ст.	6	2
6	Європейська культура XVII–XVIII ст.	4	–
7	Релігія та церква у Західній Європі у XVII–XVIII ст.	2	–
8	Міжнародні відносини і колоніальна політика у другій половині XVII–XVIII ст.	6	–
9	Французька революція кінця XVIII ст.	6	–
10	Франція у роки консульств і Першої імперії (1799–1814 рр.)	6	2
11	Країни Європи у 1789–1815 рр.	6	2
12	Країни Європи та Америки у 1815–1847 рр.	6	–
13	Революції 1848–1849 рр. в Європі.	6	2
14	Країни Європи і Америки в 50–60-х роках XIX ст.	6	–
15	Соціалістична думка і соціалістичний рух (до 1870 року).	2	–
16	Міжнародні відносини в 20–60-ті роки XIX ст. Колоніальна політика.	6	2
17	Європа і Америка в останній третині XIX ст. і на початку XX ст. (до 1914 р.).	6	–
18	Перша світова війна 1914–1918 рр.	6	2
	Усього за курсом	96	16

Самостійна робота

№	Теми	Кількість годин	
		Денне	Заочне
1	Основні тенденції економічного, політичного, суспільного і культурного розвитку провідних держав Європи і США в останній третині XIX – на початку XX ст.	14	24
2	Англійська революція середини XVII ст.	18	27
3	Англія у другій половині XVII–XVIII ст.	16	26
4	Англійські колонії в Північній Америці. Війна за незалежність і створення США.	18	28
5	Феодално-абсолютистський лад в країнах Європи у другій половині XVII–XVIII ст.	18	28
6	Європейська культура XVII–XVIII ст.	16	26

Нова та новітня історія західної Європи та Америки

Продовження табл.

7	Релігія та церква у Західній Європі у XVII–XVIII ст.	16	26
8	Міжнародні відносини і колоніальна політика у другій половині XVII–XVIII ст.	16	25
9	Французька революція кінця XVIII ст.	16	25
10	Франція у роки консульств і Першої імперії (1799–1814 рр.)	17	26
11	Країни Європи у 1789–1815 рр.	16	27
12	Країни Європи та Америки у 1815–1847 рр.	18	28
13	Революції 1848–1849 рр. в Європі.	16	27
14	Країни Європи і Америки в 50–60-х роках XIX ст.	18	27
15	Соціалістична думка і соціалістичний рух (до 1870 року).	16	26
16	Міжнародні відносини в 20–60-ті роки XIX ст. Колоніальна політика.	14	24
17	Європа і Америка в останній третині XIX ст. і на початку XX ст. (до 1914 р.).	20	29
18	Перша світова війна 1914–1918 рр.	20	29
	Усього за курсом	303	478

4. Самостійна робота

Як вид самостійної роботи здобувачам вищої освіти можна бути запропоновані такі завдання як написання есе за рекомендованою тематикою та створення інфографіки з ключових питань нової історії країн Західної Європи та Америки.

Вимоги до робіт

Есе – письмовий твір, що має вільний характер та містить індивідуальний погляд на тему / проблему із аргументацією власної точки зору. Творча робота може складатися з таких елементів: назва, вступ, де здобувач вищої освіти формулює актуальність проблеми, мету власного дослідження та задачі її виконання. Основна частина есе має містити головні ідеї та факти, а також не менше двох-трьох аргументів на користь висловленої тези. Кожен аргумент має бути підтверджений не менш ніж двома конкретними історичними прикладами чи спиратися на історичні джерела, що дозволяють використати їх як основу для аргументу. Беручи до уваги різні позиції та точки зору, важливим є їх критичний аналіз, а також виявлення власного ставлення до досліджуваної проблеми. У висновках подається авторський аналіз зазначених проблем. Список джерел та літератури має налічувати не менше 15 робіт, присвячених темі, що розглядається. Есе оформлюється на папері формату А4, друкується (або пишеться від руки), шрифт – Times New Roman, розмір – 14, інтервал – 1,5, обсяг – 5–7 сторінок. Есе може супроводжуватися наочністю: презентацією, інфографікою, відео, фото, географічними картами, малюнками, музикою, таблицями тощо.

Рекомендовані теми есе:

1. Отто фон Бісмарк: залізний канцлер Німеччини.
2. Визначні діячі Паризької Комуні (*один на вибір*).
3. Королева Вікторія та особливості її правління у Великій Британії.
4. Девід Ллойд Джордж та його програма соціальних реформ.
5. Засновник британської «алмазної імперії» в Південній Африці Сесіль Родс.
6. Дж. С. Мілль як ліберальний суспільно-політичний діяч.
7. Представник Республіканської партії та президент США Уільям Мак-Кінлі.
8. Суспільна діяльність Анрі Барбюса.
9. Жорж Буланже та феномен «буланжизму».

10. Політична та суспільна діяльність Жоржа Клемансо.
11. Історичний портрет У. Гладстона.
12. Основні проблеми англійського суспільства та історії у творах Ч. Дікенса.
13. Політичні кризи у Франції в 1890-ті рр. та шляхи їхнього подолання.
14. Програма, структура та діяльність лейбористської партії на початку ХХ ст.
15. Особливості французького соціалізму та основні течії соціалістичного руху у Франції 1880–1890-х рр.
16. Другий Інтернаціонал та Перша Світова війна.
17. Створення монополії в країнах Європи та США (*взяти одну з відомих монополій як приклад*).
18. Поняття «імперіалізм» у працях Р. Люксембург.
19. Особливості імперіалізму у Великій Британії.
20. Політика ліберальних реформ Т. Рузвельта.
21. Внутрішня політика В. Вільсона.
22. Науково-технічна революція на рубежі ХІХ–ХХ ст.
23. Паризька Комуна як перший досвід створення соціально орієнтованої держави.
24. Винахідники та їхні відкриття в Англії у ХVІІ ст.
25. Пуританізм як ідеологія опозиції феодально-абсолютистському ладу в Англії.
26. Англійський абсолютизм за перших королів із династії Стюартів.
27. Безпарламентське правління Карла І.
28. Державний переворот в Англії 1688–1689 рр. та його результати.
29. Внутрішня політика Карла ІІ.
30. Промисловий переворот в Англії: передумови та наслідки.
31. Англійська культура у ХVІІ – ХVІІІ ст.
32. Соціально-політичні погляди північноамериканських просвітителів: Т. Джефферсона, О. Гамільтона, Б. Франкліна.
33. Дж. Вашингтон та його роль у становленні американської державності.
34. Зовнішня і колоніальна політика Англії у ХVІІІ ст.
35. Війна північноамериканських колоній Англії за незалежність і утворення США: хід військових подій.
36. Війна за незалежність у Північній Америці (1775–1783 рр.): історичне значення та наслідки.
37. Необмежена монархія за Людовіка ХІV.
38. Соціально-економічні та політичні наслідки Тридцятилітньої війни для німецьких держав.

39. Просвітницький абсолютизм» в Австрії у другій половині XVIII ст.
40. Визвольний рух в Угорщині у другій половині XVII ст.
41. Політичні, економічні та соціальні причини Великої французької революції.
42. Аграрне законодавство періоду Великої французької революції.
43. Історіографія якобінської диктатури.
44. Терор під час якобінської диктатури у Франції.
45. Французька революція XVIII ст.: історичне значення та підсумки.
46. Війни Французької республіки у роки Директорії (1795–1799).
47. Внутрішня і зовнішня політика Консульства та Імперії Наполеона Бонапарта у Франції.
48. Наполеонівські війни і їх роль в європейській історії.
49. Занепад Чартистського руху та його місце у соціально-політичній історії Англії.
50. Війна за незалежність і революція в Іспанії.
51. Іспанська революція 1834–1843 рр.: причини та наслідки.
52. Віктор Еммануїл – перший король об'єднаної Італії.
53. Камілло Бенсо Кавур – визначний державний діяч Італії XIX ст.
54. Отто фон Бісмарк – найвидатніший німецький політик XIX ст.
55. Джон Адамс (1797–1801) – президент США.
56. Томас Джефферсон (1801–1809) – президент США.
57. Абрахам Лінкольн (1861–1865) – президент США.
58. Політичні скандали у Франції: справа Буланже, Панамський скандал, справа Дрейфуса.
59. Девід Ллойд Джордж – політичний діяч великої Британії.

5. Тестовий контроль

1. Установіть відповідність між прізвищем діяча часів Великої Французької революції Г. Мірабо та його характеристикою:
 - а) провідний член якобінського клубу, фактичний правитель Франції під час якобінської диктатури;
 - б) один із провідних членів клубу якобінців, журналіст, видавник газети «Друг народу»; убитий жирондисткою Шарлоттою Корде;
 - в) французький політик, блискучий оратор, прибічник конституційної монархії; вів таємні перемовини з Людовіком XVI;
 - г) командир Національної гвардії, герой Війни за незалежність у США, прибічник конституційної монархії;
 - д) священик, який на початку революції став членом клубу кордельєрів, а згодом очолив у Конвенті угруповання «диких».
2. Укажіть назву відновленого королем Людовіком XVI представницького органу Французького королівства:
 - а) парламент;
 - б) конгрес;
 - в) генеральні штати;
 - г) сенат.
3. Укажіть подію, пов'язану з датою «14 липня», яка щорічно відзначається у Франції як національне свято і яка вважається днем початку Великої Французької революції:
 - а) узяття Бастилії;
 - б) прийняття Декларації прав людини і громадянина;
 - в) прийняття першої Конституції Франції;
 - г) проголошення у Франції Першої республіки.
4. Установіть відповідність між поняттям та визначенням.
Комуна – це:
 - а) районне самоуправління в Парижі під час Великої Французької революції;
 - б) законодавчий орган Франції в 1792–1795 рр.;
 - в) муніципальне управління в Парижі та ряді інших міст під час Великої Французької революції;
 - г) адміністративно-територіальні одиниці, що були введені під час Великої Французької революції;
 - д) надзвичайний суд епохи Французької революції.

5. Укажіть, хто з представників французького Просвітництва справив найбільший вплив на сучасників і наступні покоління, був прихильником рівності у володінні приватною власністю:
- а) Ж. Ж. Руссо;
 - б) Д. Дідро;
 - в) Г. Маблі;
 - г) Ж. Мельє.
6. Установіть відповідність між прізвищем діяча часів Великої Французької революції Ж. П. Марат та його характеристикою:
- а) провідний член якобінського клубу, фактичний правитель Франції під час якобінської диктатури;
 - б) один із провідних членів клубу якобінців, журналіст, видавник газети «Друг народу»; убитий жирондисткою Шарлоттою Корде;
 - в) французький політик, блискучий оратор, прибічник конституційної монархії; вів таємні перемовини з Людовіком XVI;
 - г) командир Національної гвардії, герой Війни за незалежність у США, прибічник конституційної монархії;
 - д) священник, який на початку революції став членом клубу кордельєрів, а згодом очолив у Конвенті угруповання «диких».
7. Укажіть, коли Національні збори проголосили себе Установчими зборами:
- а) 5 травня 1789 р.;
 - б) 17 червня 1789 р.;
 - в) 9 липня 1789 р.;
 - г) 14 липня 1789 р.
8. Укажіть прізвище політичного діяча, який у 1793 р. очолив Комітет національного порятунку, що фактично став верховним органом правління за якобінської диктатури:
- а) Ж. П. Марат;
 - б) М. Робесп'єр;
 - в) Ж. Ж. Дантон;
 - г) Ж. Р. Ебер.

- 9. Установіть відповідність між поняттям та визначенням.**
Секція – це:
- а) районне самоуправління в Парижі під час Великої Французької революції;
 - б) законодавчий орган Франції в 1792–1795 рр.;
 - в) муніципальне управління в Парижі та ряді інших міст під час Великої Французької революції;
 - г) адміністративно-територіальні одиниці, що були введені під час Великої Французької революції;
 - д) надзвичайний суд епохи Французької революції.
- 10. Укажіть назву вищого органу виконавчої влади у Франції після повалення якобінської диктатури:**
- а) конвент;
 - б) директорія;
 - в) генеральні штати;
 - г) комітет національного порятунку.
- 11. Укажіть назву режиму, який був установлений у результаті державного перевороту 18 брюмера (9–10 листопада) 1799 р., здійсненого Наполеоном Бонапартом:**
- а) директорія;
 - б) реставрація;
 - в) консульство;
 - г) імперія.
- 12. Укажіть прізвище одного з провідних членів якобінського клубу, журналіста, видавця газети «Друг народу», активного пропагандиста революційного терору:**
- а) Ж. П. Марат;
 - б) М. Робесп'єр;
 - в) Ж. Ж. Дантон;
 - г) Ж. Р. Ебер.
- 13. Установіть відповідність між прізвищем діяча часів Великої Французької революції М. Робесп'єром та його характеристикою:**
- а) провідний член якобінського клубу, фактичний правитель Франції під час якобінської диктатури;
 - б) один із провідних членів клубу якобінців, журналіст, видавник газети «Друг народу»; убитий жирондисткою Шарлоттою Корде;
 - в) французький політик, блискучий оратор, прибічник конституційної монархії; вів таємні перемовини з Людовіком XVI;

- г) командир Національної гвардії, герой Війни за незалежність у США, прибічник конституційної монархії;
- д) священник, який на початку революції став членом клубу кордельєрів, а згодом очолив у Конвенті угруповання «диких».

14. Укажіть назву місяця французького революційного календаря, у який відбувся переворот, що усунув якобінців від влади:

- а) термідор;
- б) фрюктідор;
- в) брюмер;
- г) жерміналь.

15. Установіть відповідність між поняттям та визначенням. Департамент – це:

- а) районне самоуправління в Парижі під час Великої Французької революції;
- б) законодавчий орган Франції в 1792–1795 рр.;
- в) муніципальне управління в Парижі та ряді інших міст під час Великої Французької революції;
- г) адміністративно-територіальні одиниці, що були введені під час Великої Французької революції;
- д) надзвичайний суд епохи Французької революції.

16. Укажіть, якою була кількість консулів відповідно до Конституції Франції 1799 р.:

- а) два;
- б) чотири;
- в) три;
- г) п'ять.

17. Укажіть назву міста, поблизу якого в 1805 р. Наполеон розбив союзні війська Австрії та Росії в битві, що отримала назву «битви трьох імператорів»:

- а) Аустерліц;
- б) Лейпциг;
- в) Йена;
- г) Кампо-Форміо.

18. Укажіть місто, у якому проходив конгрес країн-переможниць, що вирішував долю Європи після Наполеонівських війн:

- а) Париж;
- б) Рим;
- в) Лондон;
- г) Відень.

19. Укажіть місто, поблизу якого в 1815 р. відбулася битва, у якій армія Наполеона була остаточно розбита:
- а) Лейпциг;
 - б) Тулон;
 - в) Ватерлоо;
 - г) Париж.
20. Укажіть прізвище австрійського канцлера, який вважався архітектором віденської системи та представляв свою державу на Віденському конгресі:
- а) К. фон Гарденберг;
 - б) Ф. фон Гентц;
 - в) К. Меттерніх;
 - г) К. Нессельроде.
21. Укажіть місто, поблизу якого відбулася «битва народів»:
- а) Бородіно;
 - б) Лейпциг;
 - в) Ватерлоо;
 - г) Париж.
22. Коли у Франції почав працювати Національний конвент?
- а) 1789 р.;
 - б) 1792 р.;
 - в) 1790 р.;
 - г) 1794 р.
23. Хто очолив Національну гвардію після початку революції у Франції?
- а) О. Г. Мірабо;
 - б) М. де Робесп'єр;
 - в) Ж. Ж. Дантон;
 - г) М. Ж. Лафайєт.
24. Якою подією завершилася Велика Французька революція кінця XVIII ст.?
- а) установленням якобінської диктатури;
 - б) Термідоріанським переворотом;
 - в) переворотом 18 брюмера;
 - г) установленням Першої імперії.

- 25. Назвіть державу, із якою в 1807 р. Наполеон уклав Тільзитський мир:**
- а) Росія;
 - б) Пруссія;
 - в) Австрія;
 - г) Велика Британія.
- 26. Коли розпочалася робота Віденського конгресу?**
- а) 1813 р.;
 - б) 1815 р.;
 - в) 1814 р.;
 - г) 1816 р.
- 27. Хто очолював ультрароялістів у Франції в 1814–1824 рр.?**
- а) Людовік XVIII;
 - б) Карл д'Артуа;
 - в) Луї Філіпп Орлеанський;
 - г) Луї Наполеон Бонапарт.
- 28. Установіть відповідність між прізвисьмом діяча часів Великої Французької революції М. Ж. де Лафайєтом та його характеристикою:**
- а) провідний член якобінського клубу, фактичний правитель Франції під час якобінської диктатури;
 - б) один із провідних членів клубу якобінців, журналіст, видавник газети «Друг народу»; убитий жирондисткою Шарлоттою Корде;
 - в) французький політик, блискучий оратор, прибічник конституційної монархії; вів таємні перемовини з Людовіком XVI;
 - г) командир Національної гвардії, герой Війни за незалежність у США, прибічник конституційної монархії;
 - д) священник, який на початку революції став членом клубу кордельєрів, а згодом очолив у Конвенті угруповання «диких».
- 29. Установіть відповідність між поняттям та визначенням. Конвент – це:**
- а) районне самоуправління в Парижі під час Великої Французької революції;
 - б) законодавчий орган Франції в 1792–1795 рр.;
 - в) муніципальне управління в Парижі та ряді інших міст під час Великої Французької революції;
 - г) адміністративно-територіальні одиниці, що були введені під час Великої Французької революції;
 - д) надзвичайний суд епохи Французької революції.

30. Укажіть назву відновленого королем Людовіком XVI представницького органу Французького королівства:
- а) парламент;
 - б) конгрес;
 - в) генеральні штати;
 - г) сенат.
31. Укажіть політичну силу, диктатура якої була встановлена в 1793 р. та вилилась у широкомасштабний терор проти політичних супротивників:
- а) жирондисти;
 - б) термідоріанці;
 - в) якобінці;
 - г) бонапартисти.
32. Укажіть державу, проти якої був спрямований режим континентальної блокади:
- а) Франція;
 - б) Росія;
 - в) Англія;
 - г) Туреччина.
33. Укажіть місто, поблизу якого в 1805 р. французька армія завдала нищівної поразки об'єднаним австрійсько-російським військам:
- а) Ваграм;
 - б) Лепциг;
 - в) Аустерліц;
 - г) Прейсш-Ейлау.
34. Укажіть прізвище діяча часів Французької революції, який виступив організатором, «головою» перевороту 18 брюмера та обійняв посаду другого консула за режиму Консулату:
- а) Л. Бонапарт;
 - б) Н. Бонапарт;
 - в) П. Баррас;
 - г) Е. Ж. Сійєс.
35. Укажіть країну, похід до якої приніс молодому генералу Наполеону Бонапарту славу та визнання:
- а) Нідерланди;
 - б) Італія;
 - в) Англія;
 - г) Іспанія.

- 36. Укажіть прізвище президента Другої Французької республіки в 1848 р.:**
- а) П. Ж. Прудон;
 - б) Л. Е. Кавеньяк;
 - в) Ш. Л. Бонапарт;
 - г) Л. Блан.
- 37. Укажіть назву міста, у якому в 1848 р. зібрався загально-національний парламент:**
- а) Берлін;
 - б) Франкфурт-на-Майні;
 - в) Відень;
 - г) Кельн.
- 38. Укажіть прізвище італійського політичного діяча, який у 1849 р. очолив уряд новоствореної Римської республіки.**
- а) К. Кавур;
 - б) Дж. Гарібальді;
 - в) Дж. Мадзіні;
 - г) К. Мудзареллі.
- 39. Укажіть прізвище угорського політичного діяча, який у 1849 р. був президентом-регентом революційної Угорської республіки:**
- а) Л. Баттяні;
 - б) Ш. Петефі;
 - в) Л. Кошут;
 - г) Ф. Деак.
- 40. Установіть відповідність між прізвищем історичного діяча А. Лінкольна та його характеристикою:**
- а) генерал військ Сполучених Штатів Америки під час Громадянської війни, пізніше – президент США;
 - б) президент США від республіканської партії, найбільш відомий звільненням рабів;
 - а) генерал армії Конфедерації під час Громадянської війни в США;
 - в) американський аболіціоніст, оратор, політичний діяч, народився рабом.
- 41. Установіть хронологічну послідовність подій:**
- а) захоплення Риму італійськими військами;
 - б) ліквідація Неаполітанського королівства;
 - в) проголошення Віктора Еммануїла II королем Італії;
 - г) приєднання Венеції до Італії.

42. Укажіть державу, проти якої Пруссія в 1864 р. вела війну:
- а) Австрія;
 - б) Баварія;
 - в) Данія;
 - г) Франція.
43. Укажіть область Італії, переможний похід до якої уславив «червону тисячу» Гарібальді:
- а) Папська область;
 - б) Королівство Обох Сицилій;
 - в) Ломбардія;
 - г) Венеція.
44. Установіть відповідність між прізвиськом історичного діяча С. Болівар та його характеристикою:
- а) полководець, що очолив повстання Аргентини проти іспанського панування;
 - б) національний герой низки південноамериканських країн, ушановується як визволитель від іспанського панування;
 - в) чилійський військовий та політичний діяч;
 - г) перший імператор Бразилії.
45. Укажіть прізвище італійського політика, який в 1857 р. очолив «Італійське національне товариство», метою якого було об'єднання Італії під владою королів Сардинського королівства:
- а) К. Кавур;
 - б) Дж. Гарібальді;
 - в) Дж. Мадзіні;
 - г) Папа Пій IX.
46. Установіть відповідність між прізвиськом історичного діяча Ф. Дуглас та його характеристикою:
- а) генерал військ Сполучених Штатів Америки під час Громадянської війни, пізніше – президент США;
 - б) президент США від республіканської партії, найбільш відомий звільненням рабів;
 - в) генерал армії Конфедерації під час Громадянської війни в США;
 - г) американський аболіціоніст, оратор, політичний діяч, народився рабом.
47. Установіть хронологічну послідовність подій:
- а) початок Громадянської війни в США;
 - б) прийняття «Закону про гомстеди»;
 - в) битва біля Геттісберга;
 - г) скасування рабства в США.

- 48. Укажіть місто, у якому було проголошене утворення Німецької імперії:**
- а) Берлін;
 - б) Париж;
 - в) Відень;
 - г) Франкфурт-на-Майні.
- 49. Укажіть рік проведення другої парламентської реформи у Великій Британії, яка значно демократизувала виборчий процес у цій державі:**
- а) 1849 р.;
 - б) 1874 р.;
 - в) 1867 р.;
 - г) 1886 р.
- 50. Установіть відповідність між прізвищем історичного діяча Б. О'Хігінс та його характеристикою:**
- а) полководець, що очолив повстання Аргентини проти іспанського панування;
 - б) національний герой низки південноамериканських країн, ушановується як визволитель від іспанського панування;
 - в) чилійський військовий та політичний діяч;
 - г) перший імператор Бразилії.
- 51. Укажіть володіння Англії, яке в 1867 р. першим отримало права домініону:**
- а) Австралія;
 - б) Нова Зеландія;
 - в) Канада;
 - г) Індія.
- 52. Укажіть, яке з наведених положень розкриває сутність «доктрини Монро»:**
- а) заборона рабства в Північних штатах;
 - б) заборона рабства в США;
 - в) «Америка для американців»;
 - г) право США на втручання у справи Латинської Америки у випадку виникнення там конфлікту.
- 53. Установіть хронологічну послідовність подій:**
- а) прийняття «доктрини Монро»;
 - б) купівля США в Росії Аляски та Алеутських островів;
 - в) купівля США у Франції Луїзіани;
 - г) захоплення США Техасу.

- 54. Установіть відповідність між прізвищем історичного діяча У. Грант та його характеристикою:**
- б) генерал військ Сполучених Штатів Америки під час Громадянської війни, пізніше – президент США;
 - в) президент США від республіканської партії, найбільш відомий звільненням рабів;
 - г) генерал армії Конфедерації під час Громадянської війни в США;
 - д) американський аболіціоніст, оратор, політичний діяч, народився рабом.
- 55. Установіть відповідність між прізвищем історичного діяча Х. де Сан-Мартін та його характеристикою:**
- а) полководець, що очолив повстання Аргентини проти іспанського панування;
 - б) національний герой низки південноамериканських країн, ушановується як визволитель від іспанського панування;
 - в) чилійський військовий та політичний діяч;
 - г) перший імператор Бразилії.
- 56. Укажіть американську партію, яка представляла інтереси промисловців та фермерів Північних штатів:**
- а) республіканська партія;
 - б) ліберальна партія;
 - в) демократична партія;
 - г) лейбористська партія.
- 57. Укажіть партію, яка утворилась у результаті реформування партії торі:**
- а) ліберальна;
 - б) консервативна;
 - в) демократична;
 - г) лейбористська.
- 58. Укажіть ім'я лідера ліберальної партії, який був прем'єр-міністром Великої Британії з невеликою перервою впродовж десяти років (1855–1858, 1859–1865 рр.) та значно укріпив позицію партії:**
- а) В. Гладстон;
 - б) Р. Солсбері;
 - в) Б. Дізраелі;
 - г) Г. Пальмерстон.

- 59. Укажіть, яку мету переслідував збройний виступ, очолюваний Дж. Брауном:**
- а) припинення утисків корінних американців із боку федерального уряду;
 - б) знищення рабства;
 - в) відокремлення Техасу від Мексики та його приєднання до США на правах штату;
 - г) виділення південних штатів у незалежну державу – Конфедеративні Штати Америки.
- 60. Установіть відповідність між прізвищем історичного діяча Педру I та його характеристикою:**
- а) полководець, що очолив повстання Аргентини проти іспанського панування;
 - б) національний герой низки південноамериканських країн, ушановується як визволитель від іспанського панування;
 - в) чилійський військовий та політичний діяч;
 - г) перший імператор Бразилії.
- 61. Укажіть державу, яка в 1862 р. здійснила інтервенцію до Мексики, що призвела до встановлення короткочасного маріонеткового режиму Мексиканської імперії:**
- а) Німеччина;
 - б) Франція;
 - в) Велика Британія;
 - г) США.
- 62. Установіть відповідність між прізвищем історичного діяча Р. Лі та його характеристикою:**
- а) генерал військ Сполучених Штатів Америки під час Громадянської війни, пізніше – президент США;
 - б) президент США від республіканської партії, найбільш відомий звільненням рабів;
 - в) генерал армії Конфедерації під час Громадянської війни в США;
 - г) американський аболіціоніст, оратор, політичний діяч, народився рабом.
- 63. Установіть хронологічну послідовність подій:**
- а) утворення Північнонімецького союзу;
 - б) проголошення Німецької імперії;
 - в) створення Німецького митного союзу;
 - г) укладення Австро-Пруського договору.

- 64. Як називали Велику Британію в XIX ст.?**
- а) «майстерня світу»;
 - б) «хвора людина Європи»;
 - в) «жандарм Європи»;
 - г) «старий порядок».
- 65. Укажіть, коли проходила Берлінська конференція з питань колонізації Африканського континенту європейськими державами:**
- а) 1878–1879 рр.;
 - б) 1892–1893 рр.;
 - в) 1884–1885 рр.;
 - г) 1899–1900 рр.
- 66. Укажіть місто, у якому в 1884–1885 рр. відбулася конференція європейських держав із питань розмежування кордонів в Африці:**
- а) Брюссель;
 - б) Париж;
 - в) Берлін;
 - г) Лондон.
- 67. Назвіть європейські держави, які на початок XX ст. мали найбільші колоніальні володіння на Африканському континенті:**
- а) Велика Британія;
 - б) Німеччина;
 - в) Франція;
 - г) Бельгія;
 - д) Італія;
 - е) Португалія.
- 68. Укажіть, коли було утворено Троїстий союз:**
- а) 1871 р.;
 - б) 1885 р.;
 - в) 1882 р.;
 - г) 1887 р.
- 69. Укажіть держави, які утворювали «Союз трьох імператорів»:**
- а) Німецька імперія;
 - б) Австро-Угорська монархія;
 - в) Російська імперія;
 - г) Британська імперія;
 - д) Османська імперія;
 - е) Японська імперія.

70. Установіть хронологічну послідовність подій:

- а) початок англо-бурської війни;
- б) початок іспано-американської війни;
- в) укладення у Відні австро-німецького союзу;
- г) відновлення «Союзу трьох імператорів».

6. Семестровий контроль за рівнем засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу

Підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у формі семестрового заліку (6-й семестр) в усній формі за білетами.

Питання до заліку

1. Хронологічні межі й періодизація нової історії.
2. Загальна характеристика змін, що відбулися в тогочасному світі.
3. Історіографія нового часу.
4. Передумови, особливості та початок англійської революції (1640–1642 рр.).
5. Законодавство Довгого парламенту. Аграрне питання – основне питання англійської революції.
6. Перша (1642–1646 рр.) і друга (1648 р.) громадянські війни в Англії та їх наслідки.
7. Індепендентська республіка (1649–1653 рр.), її класова суть, внутрішня і зовнішня політика.
8. Режим протекторату О. Кромвелля та його падіння (1653–1659 рр.). Реставрація монархії.
9. Характер, рушійні сили, наслідки та історичне значення англійської революції.
10. Основні напрями вивчення Англійської революції XVII ст. в сучасній історіографії.
11. Політичний устрій та соціально-економічний розвиток англійських колоній Північної Америки в XVII – середині XVIII ст.
12. Війна за незалежність і створення США.
13. Конституція 1787 р. «Білль про права» 1791 р. та історичне значення визвольної війни північноамериканських колоній Англії.
14. Історіографія війни за незалежність і створення США.
15. Феодально-абсолютистський лад у Франції другій половині XVII – XVIII ст.
16. Французьке просвітництво, його характерні риси.
17. Феодально-абсолютистський лад в Італії (друга половина XVII – XVIII ст.).

18. Італійське просвітництво, його особливості (друга половина XVII–XVIII ст.).
 19. Феодално-абсолютистський лад у Німецьких державах (друга половина XVII–XVIII ст.).
 20. Німецьке просвітництво, його особливості (друга половина XVII – XVIII ст.).
 21. Держава австрійських Габзбургів (друга половина XVII – XVIII ст.).
 22. Угорщина під владою Габзбургів (друга половина XVII – XVIII ст.).
 23. Слов'янські народи під владою Габзбургів (друга половина XVII – XVIII ст.).
 24. Феодално-абсолютистський лад в Іспанії (друга половина XVII – XVIII ст.).
 25. Іспанське просвітництво (друга половина XVII – XVIII ст.).
 26. Релігія та духовне життя європейського суспільства XVII–XVIII ст.
 27. Наукові досягнення XVII–XVIII ст.
 28. Головні течії в мистецтві й літературі XVII–XVIII ст.
 29. Місце і роль католицької церкви у Європі у XVII–XVIII ст.
 30. Вестфальський мир 1648 р. і його значення для подальшої долі християнської церкви у Європі.
 31. Зміни в системі міжнародних відносин у другій половині XVII ст.
 32. Східне питання у другій половині XVII – XVIII ст.
 33. Початок Великої Французької революції кінця XVIII ст.
 34. Встановлення французької республіки. Жирондисти при владі.
 35. Якобінська республіка.
 36. Історичні наслідки і спадщина Французької революції.
 37. Історіографія Французької революції кінця XVIII ст.
 38. Встановлення військової диктатури Наполеона Бонапарта.
- Конституція 1799 року.
39. Наполеонівські війни.
 40. Історичні підсумки наполеонівських війн. Історіографія.
 41. Англія (1789–1815 pp.).
 42. Німецькі держави (1789–1815 pp.).
 43. Монархія Габсбургів (1789–1815 pp.).
 44. Італія (1789–1815 pp.).
 45. Іспанія (1789–1815 pp.).

7. Критерії оцінювання

Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити уміння здобувачів вищої освіти самостійно опрацювати матеріал та викладати його, відповідати на питання викладача та колег.

Оцінка «відмінно» (5 б.) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- у повному обсязі (на 100 %) підготував семінарське заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) запитання, при цьому під час підготовки використав додаткову літературу, добре ознайомився з конспектом лекції;
- правильно (без помилок) виконав вправу чи завдання, обґрунтував хід власних думок.

Оцінка «добре» (4 б.) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 75 % семінарського заняття, відповідно до змісту розкрив поставлену перед ним проблему, але при цьому допустив неточності у формулюванні визначень, понять і явищ;
- дав розгорнуту логічну відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки добре ознайомився з конспектом лекції, але не користувався додатковою літературою;
- загалом правильно виконав вправу чи завдання, допустивши 1–2 помилки, проте обґрунтував хід власних думок.

Оцінка «задовільно» (2,5 б.) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

- підготував 50 % семінарського заняття, загалом розкрив поставлену перед ним проблему, але під час відповіді допустив низку помилок, або пропустив важливі факти, або не зміг пояснити сутність того чи іншого явища;
- дав неповну (часткову) відповідь на контрольне (-і) питання, що потребувало сутєвих доповнень чи коментарів збоку викладача чи інших здобувачів вищої освіти, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури, погано ознайомився з конспектом лекції;
- виконав вправу чи завдання зі значною кількістю помилок або неточностей, не зміг обґрунтувати (або частково обґрунтував) хід власних думок.

Оцінка «незадовільно» (0 б.) виставляється здобувачеві вищої освіти, якщо він:

– підготував семінарське заняття в обсязі, меншому за 50 %, відповідно до змісту не розкрив поставленої перед ним проблеми або відмовився відповідати;

– дав неправильну (нелогічну) відповідь на контрольне (-і) питання, при цьому під час підготовки не використав додаткової літератури або відмовився відповідати;

– неправильно (зі значною кількістю помилок чи неточностей) виконав вправу чи завдання, не зміг пояснити хід виконання або зовсім не виконав вправи чи завдання.

Критеріями оцінювання самостійної роботи виступають:

- повнота розкриття матеріалу (50 % оцінки);
- правильність застосування одержаних теоретичних знань на практиці (25 % оцінки);
- обґрунтованість висновків (25 % оцінки).

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82–89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75–81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67–74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60–66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35–59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1–34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Головні тенденції історичного розвитку

✓ *Контрольні питання*

1. Характер і особливості розвитку міжнародних відносин у новий час, їх вплив на долю країн Європи та Америки. Світова війна 1914–1918 рр.
2. Історіографія нового часу.
3. Економічний зміст перехідної епохи від феодалізму до капіталізму.
4. Промисловий розвиток в умовах піднесення мануфактурного капіталізму.
5. Державно-політичний устрій та його форми в країнах Європи та Америки.
6. Основні тенденції культурного розвитку.

✓ *Робота з історичною літературою*

Ознайомитися з працями: Хобсбаум Е. Век капітала. 1848–1875 / Хобсбаум Е [научн. ред. А. А. Егоров, пер. с англ. Л. Д. Якушиной]. Ростов-на-Дону : Феникс. 1999. 478 с.; Хобсбаум Е. Век імперії. 1875–1914 / Хобсбаум Е [научн. ред. А. А. Егоров, пер. с англ. Л. Д. Якушиной]. Ростов-на-Дону : Феникс. 544 с. або за вибором, та охарактеризувати авторську концепцію щодо основних тенденцій розвитку провідних країн Європи і США в останній третині XIX – на початку XX ст.

Тема 2. Англійська революція середини XVII ст.

✓ *Контрольні питання*

1. Передумови, особливості та початок англійської революції (1640–1642 рр.):
 - економічне становище Англії на початку XVII ст.;
 - релігійне питання в Англії напередодні революції;
 - криза англійського абсолютизму, назрівання і початок революції.
2. Законодавство Довгого парламенту. Аграрне питання – основне питання революції.
3. Перша (1642–1646 рр.) і друга (1648 р.) громадянські війни та їх наслідки.

4. Індивідуальна республіка (1649–1653 рр.), її класова суть, внутрішня і зовнішня політика.

5. Режим протекторату О. Кромвеля та його падіння (1653–1659 рр.). Реставрація монархії.

6. Характер, рушійні сили, наслідки та історичне значення англійської революції.

✓ *Робота з документом*

❖ Яків І «Справжній закон вільної монархії» політичний трактат 1603 р. Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 27

❖ Апологія палати громад 20 червня 1604 р. Там само. С. 27–28.

❖ Петиція про права 7 червня 1628 р. Там само. С. 28.

❖ Акт про реорганізацію таємної ради та ліквідацію суду, який зазвичай називають зоряною палатою 5 липня 1641 р. Там само. С. 30.

❖ Велика ремонстрація, з петицією, що її супроводжує. Петиція палати громад, що супроводжує ремонстацію 1 грудня 1641 р. Там само. С. 31.

❖ Велика ремонстрація 1 грудня 1641 р. Там само. С. 31–32.

❖ Генрі Паркер про владу парламенту 1642 р. Там само. С. 32–33.

❖ Заява англійського парламенту про початок війни з королем 11 липня 1642 р. Там само. С. 33.

❖ Постанова палати громад про створення армії «Нового зразка» та її статут 11 січня 1645 р. Там само. С. 33–34.

❖ Ордонанс парламенту про ліквідацію палати феодальних опік 24 лютого 1646 р. Там само. С. 34.

❖ Основи пропозицій, що виходять від армії 1 серпня 1647 р. Там само. С. 35–36.

❖ Народна згода для міцного та швидкого миру на основах загального права, представлена раді армії 28 жовтня 1647 р. Там само. С. 36–37.

Тема 3. Англія у другій половині XVII–XVIII ст.

✓ *Контрольні питання*

1. Період реставрації.
2. Соціально-економічний і політичний розвиток в кінці XVII – першій половині XVIII ст.
3. Особливості англійського Просвітництва.

4. Початок промислового перевороту у другій половині XVIII ст.
 5. Політична криза у 60–80-ті роки.
 6. Колоніальна політика Англії.
- ✓ *Робота з документом*
- ❖ Збори офіцерів за участю агітаторів та осіб, які їх підтримують 29 жовтня 1647 р. Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 37–38.
 - ❖ Джерард Вінстенлі «Закон свободи». Там само. С. 38–39.
 - ❖ Вирок Верховної судової палати у справі короля 27 січня 1649 р. Там само. С. 39.
 - ❖ Наказ про страту Карла I 29 січня 1649 р. Там само. С. 39.
 - ❖ Акт про утворення державної ради англійської республіки 13 лютого 1649 р. Там само. С. 40.
 - ❖ Акт, що ліквідує королівську владу 17 березня 1649 р. Там само. С. 41.
 - ❖ Акт про ліквідацію палати лордів 19 березня 1649 р. Там само. С. 41–42.
 - ❖ Акт про оголошення Англії республікою 19 травня 1649 р. Там само. С. 42.
 - ❖ Акт про збільшення торгового флоту та заохочення мореплавання англійської нації (навігаційний акт) 9 жовтня 1651 р. Там само. С. 42–43.
 - ❖ Скликання членів так званого бербонського парламенту 6 червня 1653 р. Там само. С. 43.
 - ❖ Форма правління державою Англії, Шотландії та Ірландії та володіннями, що їм належать («Знаряддя правління») 16 грудня 1653 р. Там само. С. 44–45.
 - ❖ Бредська декларація 1 квітня 1660 р. Там само. С. 46.
 - ❖ Грін Д. Р. Історія Англії та англійського народу. Там само. С. 47–48.
 - ❖ Алексеев К. А. Ірландське повстання кінця XVII століття. Там само. С. 48–49.

Тема 4. Англійські колонії в Північній Америці. Війна за незалежність і створення США.

✓ *Контрольні питання*

1. Політичний устрій та соціально-економічний розвиток англійських колоній Північної Америки в XVII – середині XVIII ст.

2. Причини та ідейні витоки війни за незалежність.
3. Початок та воєнні дії в період війни за незалежність.
4. Діяльність континентальних конгресів і проголошення незалежності США.
5. Формування основ державності США в кінці XVIII ст. Конституція 1787р., «Біль про права» 1791р.
6. Характер, рушійні сили, історичне значення та особливості війни за незалежність як першої американської революції.

✓ *Історичні задачі*

1. У ході англійської революції було конфісковано земельні володіння англійської церкви і багатьох прихильників короля, а в ході війни за незалежність – землі прихильників англійців.

Доведіть, що такі заходи закономірні для буржуазної революції.

2. У Конституції США 1787 р. не зазначалося, хто має право голосу на виборах у центральні органи влади. Це мав вирішувати кожний штат окремо.

Чому був установлений такий порядок?

Кому це було вигідно у північних і південних штатах?

Тема 5. Феодально-абсолютистський лад у країнах Європи у другій половині XVII–XVIII ст.

✓ *Контрольні питання*

1. Франція у другій половині XVII–XVIII ст.

1.1. Правління Людовіка XIV:

– чи можна говорити, що Франція за часів правління Людовіка XIV досягла свого політичного та економічного розквіту?

– як ви вважаєте, чому історики стверджують, що період правління Людовіка XIV був періодом розквіту абсолютизму?

– доведіть, що французька аристократія підтримувала твердження короля «Держава – це я!».

– назвіть причини погіршення становища Франції.

1.2. Внутрішня політика Ж. Б. Кольбера;

– назвіть цілі, яких мали досягти завдяки заходам Ж. Б. Кольбера;

– які заходи Ж. Б. Кольбера спричинили появу терміна «кольберизм»?

– назвіть реформи, які були проведені Ж. Б. Кольбером;

– назвіть наслідки діяльності Ж. Б. Кольбера.

2. Італія у другій половині XVII–XVIII ст.

2.1. Економічний занепад у другій половині XVII – на початку XVIII ст. Соціальні рухи.

2.2. Зміни в державній структурі Італії в XVIII ст.

2.3. Італійське просвітництво, його особливості.

3. Німецькі держави. Пруссія у другій половині XVII–XVIII ст.

3.1. Політична розробленість країни Священної Римської імперії німецької нації.

3.2. Правління Фрідріха Вільгельма II і Фрідріха II.

4. Держава австрійських Габсбургів у другій половині XVII–XVIII ст.

4.1. Володіння Габсбургів і система управління монархією.

4.2. Соціально-економічний лад, його регіональні особливості.

4.3. Чому час правління Йосифа II та Фрідріха II вважають «освіченим абсолютизмом»?

5. Угорщина під владою Габсбургів.

5.1. Політичний устрій Угорського королівства у другій половині XVII–XVIII ст.

5.2. Національно-визвольний та антифеодалний рух.

5.3. Трансільванське князівство і його становище у складі Габсбургської монархії.

5.4. Народні виступи у кінці XVIII ст.

6. Слов'янські народи під владою Габсбургів.

✓ *Робота з документом*

❖ **Прокламація короля Георга III про заборону колонізації земель за аллеганськими горами 7 жовтня 1763 р.** Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 72.

❖ Франсіс Бернارد* про колоніальну політику Англії щодо колоній, розташованих в Америці. Там само. С. 72–73.

❖ Гербовий закон 22 березня 1765 р. Там само. С. 73.

❖ Реакція англійських колоній в Північній Америці на запровадження гербового закону. Там само. С. 74.

❖ Англійські акти про заохочення мореплавства та торгівлі. Там само. С. 74–76.

❖ Томас Джефферсон. «Загальний огляд прав Британської Америки». Липень 1774 р. Там само. С. 76–77.

❖ Том Пейн. «Здоровий глузд». 1776 р. Про необхідність розриву з Англією. Там само. С. 77–78.

- ❖ Декларація незалежності 4 липня 1776 р. Там само. С. 78–80.
- ❖ Статті конфедерації 1781–1788 рр. Там само. С. 80–82.
- ❖ Паризький мирний договір між великою Британією та США 3 вересня 1783 р. Там само. С. 82–83.
- ❖ Конституція Сполучених Штатів Америки 1787 р. Там само. С. 83–86.
- ❖ Алексіс де Токвіль. Про демократію в Америці. Там само. С. 86–91.
- ❖ Согрін В. В. Утворення Американської держави: нове прочитання. Там само. С. 92–93.

Тема 6. Європейська культура XVII–XVIII ст.

✓ Контрольні питання

1. Релігія та духовне життя європейського суспільства.
2. Стан і зміст освіти. Рівень освіченості. Університети.
3. Зрушення в соціальної психології суспільства у другій половині XVII ст. Секуляризація освіченої частини суспільства. Масова свідомість.
4. Народна культура і церква.
5. Наукові досягнення. Розвиток астрономії, математики, механіки. Утвердження природничо-наукової системи поглядів. М. Коперник, Г. Галілей, Р. Декарт, І. Ньютон.
6. Раціоналізм у суспільній свідомості й художній творчості. Механіцизм.
7. Головні течії в мистецтві й літературі. Бароко як загальноєвропейський художній напрям. Класицизм. Ідейні та естетичні принципи.

✓ Робота з документом

- ❖ Вольтер. Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 54–55.
- ❖ Шарль Монтеск'є. «Про дух законів» 1748 р. Там само. С. 56–60.
- ❖ Жан-Жак Руссо. «Роздуми про походження та основи нерівності між людьми» 1755 р. Там само. С. 61–62.
- ❖ Про суспільний договір, або принципи політичного права. 1762 р. Там само. С. 62–65.

Тема 7. Релігія та церква у Західній Європі у XVII–XVIII ст.

✓ Контрольні питання

1. Місце і роль католицької церкви у Європі.

2. Вестфальський мир 1648 р. і його значення для подальшої долі християнської церкви у Європі.

3. Католицька церква у Франції за Людовіка XIV.

4. Народні секти і єретичні рухи в Європі.

5. Релігія та просвітництво.

✓ *Робота з історичними джерелами*

Ознайомитися з мемуарною літературою з Нової історії країн Західної Європи та Америки (1870–1918 рр.) за вибором та охарактеризувати авторську концепцію тогочасних явищ, процесів, подій, ідей, суспільних змін, побуту, політики та дипломатії, включаючи міжнародні відносини.

Тема 8. Міжнародні відносини і колоніальна політика у другій половині XVII–XVIII ст.

✓ *Контрольні питання*

1. Зміни в системі міжнародних відносин у другій половині XVII ст.

2. Війна за іспанську спадщину і послаблення міжнародної ролі Франції.

3. Східне питання.

4. Торгово-колоніальне суперництво європейських держав.

✓ *Робота з історичними джерелами*

Ознайомитися з мемуарною літературою з Нової історії країн Західної Європи та Америки (1870–1918 рр.) за вибором та охарактеризувати авторську концепцію тогочасних явищ, процесів, подій, ідей, суспільних змін, побуту, політики та дипломатії, включаючи міжнародні відносини.

Тема 9. Французька революція кінця XVIII ст.

✓ *Контрольні питання*

1. Кризові явища у Франції та боротьба у правлячих колах наприкінці XVIII ст.

2. Початок революції і основні віхи політичної боротьби під час панування монархістів-конституціоналістів.

3. Загострення ситуації в країні.

4. Встановлення якобінської диктатури. Її характер і внутрішні протиріччя.

5. Причини падіння якобінської диктатури та її місце в історії революції.

6. Основні риси і значення Великої французької революції.

✓ *Робота з документом*

❖ Алексіс де Токвіль «Аналіз шляхетських зошитів від 1789 року». Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 106–110.

❖ Засідання в залі для гри в м'яч 20 червня 1789 р. Там само. С. 110–111.

❖ Декрет установчих зборів про ліквідацію феодальних прав та привілеїв 11 серпня 1789 р. Там само. С. 111–112.

❖ Декларація прав людини та громадянина 26 серпня 1789 р. Там само. С. 112–114.

❖ Про націоналізацію церковного майна 2 листопада 1789 р. Там само. С. 114.

❖ Декрет про скасування інституту спадкового дворянства та всіх титулів 19 червня 1790 р. Там само. С. 114.

❖ Конституція 3 вересня 1791 р. Там само. С. 115–119.

❖ Декрети законодавчих зборів про скликання національного конвенту 10–11 серпня 1792 р. Там само. С. 120–121.

❖ Декрет про ліквідацію королівської влади у Франції 21–22 вересня 1792 р. Там само. С. 121.

❖ Промова М. Робеспера в Національному Конвенті «про суд над королем» 3 грудня 1792 р. Там само. С. 121–122.

❖ Декрет про розподіл національних володінь в громадах, що не мають громадських земель 3 червня 1793 р. Там само. С. 122–123.

❖ Декрет про спосіб розділу земель громад 10 червня 1793 р. Там само. С. 123–124.

❖ Конституція 24 червня 1793 р. Там само. С. 124–126.

❖ Декрет про безоплатну ліквідацію феодальних прав 17 липня 1793 р. Там само. С. 127.

❖ Декрет про масовий набір 23 серпня 1793 р. Там само. С. 127.

❖ Закон про підозрілих 17 вересня 1793 р. Там само. С. 127–128.

❖ Декрет про встановлення загального максимуму 29 вересня 1793 р. Там само. С. 128.

❖ Декрет, що запроваджує літочислення французів 5 жовтня 1793 р. Там само. С. 129.

❖ Блуменау С.Ф. Жак Неккер. Там само. С. 129–131.

❖ Геніфе П. Марат – ідеолог терору. Там само. С. 131–133.

❖ Вандея: Злочини «Колон Жаху» (історіографічну дискусію веде Франсуа Лебрен) 1994 р. Там само. С. 134–135.

**Тема 10. Франція у роки консульств і Першої імперії
(1799–1814 рр.)**

✓ *Контрольні питання*

1. Встановлення військової диктатури Наполеона Бонапарта. Конституція 1799 року.
2. Наполеонівські війни (боротьба Франції проти третьої і четвертої коаліції; Тільзитський мир; війна Франції з Росією; воєнні дії 1813–1814 років і реставрація Бурбонів).
3. «Сто днів» Наполеона. Ватерлоо.

✓ *Робота з документом*

❖ Промова Генерала Наполеона Бонапарта в раді старійшин 9 листопада 1799 р. Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 143.

❖ Манфред А. З. «Наполеон Бонапарт». 18 Брюмера. Там само. С. 143–144.

❖ Конституція VIII року 13 грудня 1799 р. Там само. С. 144–146.

❖ Конкордат між апостольською столицею та французькою республікою 15 липня 1801 р. Там само. С. 146–147.

❖ Лакреталь «Про політичний режим консульства «Мемуари». Там само. С. 147–148.

❖ Ш. М. Талейран. Мемуари 1791–1808 рр. Там само. С. 148.

❖ Конституція X року Сенатус-консулт від 6 термідора X року (4 серпня 1802 р.). Там само. С. 149.

❖ Органічний Сенатус-Консулт 28 флореаля XII року (15 травня 1804 р.). Там само. С. 149–150.

❖ Цивільний кодекс Наполеона 21 березня 1804 р. Там само. С. 150–151.

❖ Договір про створення Рейнського союзу під протекторатом Франції 12 липня 1806 р. Там само. С. 152.

❖ Декларація імператора Франца II 6 серпня 1806 р. Там само. С. 153.

❖ А. Манфред «Від Аустерліца до Тільзита». Там само. С. 154.

❖ Берлінський декрет про континентальну блокаду 21 листопада 1806 р. Там само. С. 154–155.

❖ Наказ про спалення англійських товарів Фонтенбло, 19 жовтня 1810 р. Там само. С. 155.

- ❖ Тільзитський союзний договір між Францією та Росією (таємна частина) 7 липня 1807 р. Там само. С. 156–157.
- ❖ Тільзитський мирний договір між Францією та Пруссією 9 липня 1807 р. Там само. С. 158.
- ❖ Карний кодекс 1810 р. Там само. С. 158–159.
- ❖ Манфред А. З. Наполеон Бонапарт Перша реставрація Бурбонів Квітень 1814 р. Там само. С. 159–160.
- ❖ Ш. М. Талейран. Мемуари Падіння імперії. Реставрація. Там само. С. 160–161.
- ❖ Договір між росією, австрією, Пруссією та Наполеоном Париж, 11 квітня 1814 р. Там само. С. 161–162.
- ❖ Дейвіс Н. «Революційна війна, 1792–1815 рр.». Там само. С. 162–163.

Тема 11. Країни Європи у 1789–1815 рр.

✓ *Контрольні питання*

1. Англія у 1789–1815 рр.
2. Німецькі держави.
3. Монархія Габсбургів.
4. Італія у 1789–1815 рр.
5. Іспанія у 1789–1815 рр.

✓ *Робота з історичними джерелами*

Ознайомитися з мемуарною літературою з Нової історії країн Західної Європи та Америки (1870–1918 рр.) за вибором та охарактеризувати авторську концепцію тогочасних явищ, процесів, подій, ідей, суспільних змін, побуту, політики та дипломатії, включаючи міжнародні відносини.

Тема 12. Країни Європи та Америки у 1815–1847 рр.

✓ *Контрольні питання*

1. Буржуазні революції та національно-визвольні рухи 20-х років XIX ст. у Європі.
2. Англія (1815–1850).
3. Франція.
4. Австрійська імперія.
5. США (кінець XVIII – 50-ті роки XIX ст.).
6. Канада (XVIII ст. – 60-ті роки XIX ст.).

✓ *Робота з документом*

❖ Загальна інструкція для повноважних послів уповноважених союзних дворів на конгресі в Шатійон-Сюр-Сен не пізніше 21 січня 1814 р. Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. С. 167.

❖ Шомонський союзний договір Австрії, великої Британії, Пруссії та Росії 17 лютого 1814 р. Там само. С. 167–169.

❖ Доповідь К. В. Нессельроде Олександрю I Відень, 18 грудня 1814 р. Там само. С.169–170.

❖ Ш. М. Талейран. Мемуари. Віденський конгрес. Там само. С. 170–174.

❖ 3 актів Віденського конгресу 9 червня 1815 р. Там само. С. 174–175.

Тема 13. Революції 1848–1849 рр. в Європі

✓ *Контрольні питання*

1. Характер, наслідки і значення революції у Франції, Німеччині, Австрійській імперії, Угорщині, Італії.

2. Історіографія революції у Франції, Німеччині, Австрійській імперії, Угорщині, Італії.

✓ *Заповніть таблицю*

Революції 1848–1849 рр. у Європі

Країни	Причини революції	Основні події	Результати революції

Тема 14. Країни Європи і Америки в 50–60-х роках XIX ст.

✓ *Контрольні питання*

1. Англія.

2. Франція в роки Другої імперії.

3. Об'єднання Італії.

4. Об'єднання Німеччини.

5. Австрійська імперія. Створення Австро-Угорщини.

6. Іспанія в 20–70-ті роки.

7. Громадянська війна і Реконструкція в США.

✓ *Робота з картою*

1. Позначити на карті Сардинське королівство, Королівство обох Сицилій, Парму, Модену, Тоскану, Папську область, Ломбардо-Венеціанську область. Вказати на карті напрямки походів Дж. Гарібальді в 1860 р. і 1867 р., інтервенції військ Наполеона III в 1867 р., похід італійських військ на Рим в 1870 р.; територіальні зміни в процесі об'єднання Італії (території, приєднані до Сардинії в 1859 р. і 1860 р.; території, що відійшли до Франції в 1860 р.; кордон Королівства Італія, утвореного в 1861 р.; території, приєднані до Королівства Італія в 1866 р. і 1870 р.).

2. Позначити на карті кордони Німецького союзу, Митного союзу, Північнонімецького союзу. Вказати на карті кордони Пруської держави та провінції його (Бранденбург, Померанія, Сілезія, Саксонія, Західна і Східна Пруссія, Познань, Рейнська провінція і Вестфалія), а також інших німецьких держав, що входили в Німецький союз (Ганновер, Баварія, Саксонія).

3. Вказати на карті територіальні зміни в результаті австро-пруської, датсько-пруської, франко-пруської війни.

**Тема 15. Соціалістична думка і соціалістичний рух
(до 1870 року)**

✓ *Контрольні питання*

1. Суспільні зрушення в Європі та їх вплив на соціальну думку.
2. Виникнення поняття «соціалізм». Поширення соціалістичних ідей в Європі в середині XIX ст.
3. Соціалістична концепція К. Маркса, її основні положення.
4. Концепція світової пролетарської революції.
5. Практична діяльність К. Маркса і Ф. Енгельса.

✓ *Заповніть таблицю*

**Суспільно-політичні течії країн
Заходу першої половини XIX ст.**

Назва	Видатні представники	Погляди на розвиток держави й суспільства

**Тема 16. Міжнародні відносини в 20–60-ті роки XIX ст.
Колоніальна політика**

✓ *Контрольні питання*

1. Віденська система в першій половині XIX ст.
2. Міжнародні відносини у другій половині 50–60-х років XIX ст.
3. Колоніальна політика європейських держав: причини, перебіг, наслідки.

✓ *Заповніть таблицю*

**Зовнішньополітичні пріоритети провідних країн світу
наприкінці XIX – на початку XX ст.**

Країни	Зовнішньополітичні пріоритети
США	
Велика Британія	
Франція	
Росія	
Німеччина	
Австро-Угорщина	
Італія	
Японія	

✓ *Покажіть на карті:* а) колоніальний поділ світу наприкінці XIX ст.; б) місце зіткнення колоніальних інтересів провідних країн світу.

**Тема 17. Європа і Америка в останній третині XIX ст.
і на початку XX ст. (до 1914 р.)**

✓ *Контрольні питання*

1. Політичний розвиток Іспанії в останній третині XIX ст.
2. Основні напрями економічного розвитку Іспанії в останній третині XIX – на початку XX ст.
3. Республіканський рух і республіканські організації в Іспанії кінця XIX – на початку XX ст.
4. Колоніальна політика Іспанії.
5. Посилення колоніальної експансії європейських держав у Африці й Азії та загострення протиріч між ними.
6. Балканська проблема і посилення напруженості в Європі в кінці 80-х років.

7. Протистояння країн Троїстого союзу і Антанти в міжнародних кризах.

✓ *Заповніть таблиці*

Напрямки політики О. фон Бісмарка

Зміцнення імперії	«Культуркампф»	Боротьба із соціалізмом

**Зовнішньополітична доктрина Великої Британії
наприкінці XIX ст.**

Розширення колоніальної імперії	Збереження панування на морі	Протистояння створенню антианглійської коаліції європейських держав
--	---	--

Суспільні рухи в США наприкінці XIX ст.

Рух	Характеристика
------------	-----------------------

**Розвиток Великої Британії та США
наприкінці XIX ст. – на початку XX ст.**

Критерії порівняння	Велика Британія	США
Особливості економічного розвитку		
Особливості політичної системи країни		
Провідні політичні партії		
Проведення реформ		

Тема 18. Перша світова війна 1914–1918 рр.

✓ *Контрольні питання*

1. Підготовка і початок війни.
2. Війна і державне регулювання господарського життя.
3. Війна і міжнародна соціал-демократія.
4. Країни німецького блоку 1914–1917 рр. Німеччина.
5. Австро-Угорщина.
6. Держави Антанти і країни, які примкнули до них.
7. Англія в роки війни.
8. Франція в роки війни.
9. Італія на початковому етапі війни.
10. США в роки війни.
11. Війна і революція в Росії.
12. Хід війни в 1917–1918 рр. та її завершення.
13. Результати та наслідки Першої світової війни.

✓ *Робота з контурною картою:*

Вказати на карті країни Антанти і держави, які воювали на її боці; країни Троїстого союзу і держави, які воювали на його боці; нейтральні держави. Основні театри сухопутних і морських військових дій і лінії фронтів в 1914–1916 рр., 1917–1918 рр.

Рекомендовані джерела та література

Джерела

1. Бисмарк. О. Мысли и воспоминания : в 3 т. / пер. с нем. М., 1940–1941. Том I. 1940 г. 1 л. фронт., XLVIII, 336 с. Том II. 1941 г. 288 с. Том III. 1941 г. 212 с.
2. Бонапарт Н. Императорские максимы. М. : Изд-во Эксмо, 2003. 448 с. (Антология мудрости).
3. Вольтер Ф. Бог и люди. Статьи, памфлеты, письма : в 2-х т. Москва, 1961. Том 2, 430 с.
4. Дидро Д. Избранные произведения. Москва, 1951. 412 с.
5. Джефферсон Томас. Атобиография. Москва, 1990. 316 с.
6. Документы истории Великой Французской революции / Ред. А. Адо : в 2-х т. Москва, 1990.
7. Законодательные акты Франции. Декларация прав человека и гражданина. Конституции 1791, 1793, 1848, 1875 гг. СПб., 1905. 128 с.
8. Законодательство Английской революции 1640–1660 / Сост. Н. Дмитриевский. Москва, 1973. 382 с.
9. Захер Я. М. Французская революция в документах. 1789–1794. Л., 1926. 114 с.
10. Инаугурационные речи президентов США от Джорджа Вашингтона до Джорджа Буша (1789–2001 гг.). М., 2001. 528 с.
11. Каратеев А. Ю., Четырина Н. А. Сборник документов по истории Нового времени. Учебное пособие. М., 2017. 117 с.
12. Конституции буржуазных стран: Британская империя, доминионы, Индия, Филиппины. Т. 4. – М., Л. : Соцэкгиз, 1936. 372 с.
13. Конституции и законодательные акты буржуазных государств XVII–XIX вв. / под ред. проф. П. Н. Галанзы. М., 1957. 588 с.
14. Королев А. Г. Международные отношения 1870–1918 гг. : сборник документов / Сост. А. Г. Королев и О. Н. Фрейфельд ; под ред. проф. В. М. Хвостова. М., 1940. 404 с.
15. Ллойд Джордж, Дэвид. Военные мемуары / Давид Ллойд Джордж ; пер. с англ. И. Звавича; с предисл. Ф. А. Ротштейна. М., 1934–1938. 5 т.
16. Лавровский В. М. Сборник документов по истории английской буржуазной революции XVII в М. : Высшая школа, 1973. 348 с.
17. Лильберн Джон. Памфлеты / С предисл. В. Ф. Семенова. Москва, 1937. 120 с.

18. Марат Ж. П. Избранные произведения. В 3 т. Т. 3 / Сост. В. П. Волгин и А. З. Манфред; пер. и коммент. В. М. Далина, отв. ред. В. П. Волгин ; ред. Ц. М. Подгорненская. М. : Изд-во АН СССР, 1956. 420 с.
19. Монтескье Ш. Л. Избранные произведения / Академия наук СССР. Институт философии ; Ш. Монтескье. М. : Госполитиздат, 1955. 800 с.
20. Бонапарт Н. Избранные произведения. М. : Воениздат, 1956. 812 с.
21. Новая история в документах и материалах. М., 1935.
22. Пейн Т. Избранные произведения. Москва, 1959. 424 с.
23. Первая мировая война : ист. очерк / науч. рук. В. Л. Мальков ; отв. ред. Г. Д. Шкундин. Москва : Наука, 2002. 685 с. : ил. (Мировые войны XX века : в 4 кн. ; кн. 1).
24. Протоколы заседаний Парижской Коммуны 1871 г. / под ред. В. П. Волгина и др. М. : Издательство Академии Наук СССР, 1961. Т. 1. 556 с., Т. 2. 704 с.
25. Пункаре Р. На службе Франции : воспоминания за девять лет : в 2-х кн. / Пер. с фр. Ф. Капелюша. М. : Гос. соц.-экон. изд-во, 1936.
26. Революция 1848 года во Франции в воспоминаниях участников и современников. М.; Л. : ACADEMIA, 1934. 665 с.
27. Революционное правительство во Франции в эпоху Конвента (1792–1794). Сборник документов и материалов. М., 1926. 60 с.
28. Робеспьер М. Избранные произведения: Избранные произведения Робеспьера : в 3-х т. Т. III. М. : Книга по Требованию, 2013. 327 с.
29. Руссо Ж.-Ж. Трактаты. Москва : Наука, 1969. 709 с.
30. Сборник документов по истории нового времени стран Европы и Америки 1640–1870 / Сост. Е. Юровская. Москва, 1990. 255 с.
31. Сборник документов по истории рабочего и социалистического движения стран Европы и Америки. 1871–1914. М. : Высшая школа, 1985. 320 с
32. Сборник документов по истории нового времени. Буржуазные революции XVII–XVIII вв. / Под ред. В. Сироткина. Москва, 1990. 304 с.
33. Сборник документов по истории нового времени. Экономическое развитие и внутренняя политика стран Европы и Америки. 1870–1914 / Сост. П. И. Остриков, П. П. Вандель. М., 1989. 295 с.
34. Свобода, равенство, братство. Великая французская революция. Документы, письма, речи, воспоминания, песни, стихи. Ленинград, 1989. 463 с.
35. Соединенные Штаты Америки. Конституция и законодательные акты. / под ред. О. А. Жидкова, сост. В. И. Лафитский. М. : Прогресс, Универс, 1993. 766 с.

36. Талейран Ш.-М. Мемуары [Текст] : старый режим. Великая революция. Империя. Реставрация : перевод с французского / Ш. М. Талейран ; ред. и ст. Е. В. Тарле / пер. и примеч. С. и Л. Фейгина. Москва : Изд-во Института Международных Отношений, 1959. 437.
37. Уинстенли Дж. Избранные памфлеты. М. : АН СССР, 1950. 382 с.
38. Франклин В. Избранные произведения. Москва : Госполитиздат, 1956. 632 с.
39. Черчилль У. Мои великие современники. М. : Захаров, 2011. 320 с.
40. Шацилло В. Первая мировая война, 1914–1918 : Факты. Документы. М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. 480 с.
41. Эпоха промышленного капитализма в документах и материалах. М., 1933. 724 с.
42. Wiek XVI-XVII w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów. Warszawa, 1999. 518 с.

Основна

1. Акунін О. С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки (1492–1918 рр.) : хронологія подій : навч. посіб. Миколаїв : ТОВ «Фірма "Гліон"», 2013. 575 с.
2. Гончар Б. М., Городня Н. Д. Нова історія країн Європи та США. 1870–1918 роки : підручник / Б. М. Гончар, Н. Д. Городня. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 413 с.
3. Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу (XIX–початок XX століть) : навч. посіб. / за ред. Б. В. Сипко. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2020. 456 с.
4. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу: (кінець XV – початок XIX ст.) : навч. посіб. / З. А. Баран, С. П. Качараба, Р. Б. Сіромський, Б. П. Чума ; за наук. ред. З. А. Баран. Київ : Знання, 2015. 536 с.
5. Кузьмін О. С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки : навч. посіб. для студ. іст. спец. ВНЗ. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 455 с.
6. Практикум з курсу «Історія країн Західної Європи та Північної Америки нового часу». Для студентів історичного факультету. Частина перша. Укладач З. Баран. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. 176 с.
7. Нова історія країн Західної Європи й Північної Америки. XVII – 60-ті роки XIX століття : підручник / Б. М. Гончар,

О. П. Машевський, Н. С. Папенко та ін. ; за ред. Б. М. Гончара. К. : Правничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. 735 с.

8. Тіндалл Дж. Б. Історія Америки. 6-е вид. Львів : Літопис, 2010. 903 с.

Додаткова

1. Ададуров В. Історія Франції: королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). Львів : Вид-во УКУ, 2002. 418 с.
2. Айзенштат М. П. Британія Нового часу. Політична історія : уч. посібник. М. : КДУ, 2007. 204 с.
3. Айзенштат М. П. Західноєвропейський парламентаризм XVIII–XIX вв.: етапи становлення і розвитку : спецкурс. М., 2001. 100 с.
4. Айзенштат М. П., Гелла Т. Н. Англійські партії і колоніальна імперія Великої Британії в XIX в. (1815 – середина 1870-х гг.). М. : Ін-т всеобщ. історії РАН, 1999. 217 с.
5. Американські президенти: сорок один історичний портрет від Джорджа Вашингтона до Білла Клінтона / под ред. Ю. Хайдекінга. Ростов н/Д, 1997. 640 с.
6. Арзаканян М. Ц. Де Голль / М. Ц. Арзаканян. М., 2007. 269 с.
7. Арзаканян М. Ц. Історія Франції. М. : Дрофа, 2005. 474, [6] с. : ил., карт.
8. Арзаканян М. Ц. Політична історія Франції. *Вопросы истории*. 2004. № 4. С. 41–57.
9. Барг М. А. Велика англійська революція в портретах її діячів. Мисль, 1991. 397 с.
10. Белявська І. А. Теодор Рузвельт і громадсько-політичне життя США. М. : Наука, 1978. 309 с.
11. Борисов Ю. В. Дипломатія Людовика XIV. М. : Міжнародні відносини, 1991. 384 с.
12. Бриггс Е., Клівін П. Європа нового і найновішого часу. С 1789 року і до наших днів. М. : Видавництво «Весь Мир», 2006. 600 с.
13. В допомогу вивчаючим всесвітню історію (практикум по новій історії. 1640–1870 гг.) / сост. І. Н. Шкляж. Одеса, 1993.
14. Вилар П. Історія Іспанії / П. Вилар. М. : АСТ, Астрель, 2006. 225 с.
15. Виноградов К. Б. Девід Ллойд Джордж. М. : Мисль, 1970. 418 с.
16. Виноградов К. Б. Монархи, міністри, дипломати XIX – початок XX століття. СПб. : Видавництво Санкт-Петербурзького ун-та, 2002. 554 с.

17. Виноградов К. Б. Очерки английской историографии нового и новейшего времени. Ленинград : Изд-во ЛГУ имени А. А. Жданова, 1975. 224 с.
18. Волкова Г. И. Политическая история Испании XX в. М. : Высшая школа, 2005. 190 с.
19. Германская история в новое и новейшее время : В 2 т. Т. 1. Ред. коллегия: акад. С. Д. Сказкин, Л. И. Гинцберг, Г. Н. Горшкова, В. Д. Ежов. М. : Наука, 1970. 512 с.
20. Гершов Э. М. Вудро Вильсон. М. : Мысль, 1983. 335 с.
21. Гордон А. В. Падение жирондистов: Народное восстание в Париже 31 мая и 2 июня 1793 г. М. : Наука, 1988. 152 с. (Серия: история и современность).
22. Григорьева И. В. Италия в XX в. / И. В. Григорьева. М. : Дрофа, 2006. 256 с.
23. Дебидур А. Дипломатическая история Европы от Венского до Берлинского конгресса (1814 – 1878): Священный союз / Пер. с франц. В 2-х т. Т. 1. М., 1947. 482 с.
24. Дейвіс Н. Європа. Історія / пер. з англ. П Таращук. К. : Основи, 2001. 1464 с.
25. Егоров А. А. Маршалы Наполеона / Егоров А. А. Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. 416 с.
26. Ерофеев Н. А. Очерки по истории Англии. 1815–1917. М., Изд-во ИМО, 1959. 263 с.
27. Желубовская Э. А. Крушение Второй империи и возникновение Третьей республики во Франции. Москва : Издательство АН СССР, 1956. 504 с.
28. Жигалина О. И. Великобритания на Среднем Востоке (XIX – начало XX в.). М. : Наука. Глав. ред. восточной литературы, 1990. 166 с.
29. Зеваэс А. История Третьей республики (1870–1926). М., Л., 1930. 399 с.
30. Иванов Р. Ф. Дипломатия Авраама Линкольна. М. : Международные отношения, 1989. 304 с.
31. Иванян Э. А. История США. М. : Дрофа, 2004. 576 с.
32. Исламов Т. Австро-Венгрия в Первой мировой войне. Крах империи. *Новая и новейшая история*. 2001. № 5. С. 51–69.
33. Испанские короли: восемнадцать исторических портретов от Средних веков до современности / под ред. В. Л. Бернекера, К. Кольядо Сейделя, П. Хозера. Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. 508 с.: ил. (Исторические силуэты).

34. История Великобритании / под ред. К. О. Моргана. Пер. с англ. М. : Издательство «Весь Мир». 2007. 680 с.
35. История внешней политики и дипломатии США, 1867–1918 / Г. П. Куропятник, Л. Ю. Слезкин, И. Н. Кравченко и др. ; редкол. : Г. П. Куропятник и др. Москва : Наука, 1997. 383.
36. История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М. : КДУ, 2008. Т. 1: С древнейших времен до создания Германской империи / Л. П. Белковец, С. А. Васютин, Е. П. Глушанин и др. ; отв. ред. С. А. Васютин и Е. П. Глушанин ; сост. науч.-справ, аппарата А. А. Мить. М. : КДУ, 2008. 544 с.
37. История Германии : учебное пособие : в 3 тт. / под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю. В. Галактионова. М. : КДУ, 2008. Т. 2 : От создания Германской империи до начала XXI века / А. М. Бетмакаев, Т. А. Бяликова, Ю. В. Галактионов и др. ; отв. ред. Ю. В. Галактионов, сост. науч.-справ, аппарата А. А. Мить. М. : КДУ, 2008. 672 с.
38. История дипломатии. В 5 т. Т. 1. М., 1959. Т. 2. М. 1963.
39. История Европы. Т. 5. От французской революции XVIII века до первой мировой войны. М. : Наука, 2000. 667 с.
40. История Италии : в 3 т. Т. 1 / А. И. Неусыхин, Л. А. Котельникова, М. Л. Абрамсон и др.; под ред. С. Д. Сказкина. 1970. 579 с.
41. История Италии : в 3 т. Т. 2. / В. С. Бондарчук, В. Е. Невлер, И. В. Григорьева и др. ; под ред. К. Ф. Мизиано. 1970. 607 с.
42. История Латинской Америки: вторая половина XX в. / под ред. Е. А. Ларина. М. : Наука, 2004. 607 с.
43. История Латинской Америки: 70-е годы XIX в. 1918 г. / под ред. Е. А. Ларина. М. : Наука, 1993. 512 с.
44. История Латинской Америки: 1918–1945 гг. / под ред. Н. П. Калмыкова. М.: Наука, 1999. 485 с.
45. История международных отношений : Учебник. В 3 т. Т. 1 : От Вестфальского мира до окончания Первой мировой войны / под ред. А. В. Торкунова, М. М. Наринского, А. В. Ревякина ; авт. колл. А. В. Ревякин, Н. Ю. Васильева. М. : Аспект Пресс, 2012. 400 с.
46. История Нового времени: 1600–1799 гг. / под ред. А. В. Чудинова, П. Ю. Уварова, Д. Ю. Бовыкина. М., 2007. 384 с.
47. История Первой мировой войны: 1914–1918 гг. / под ред. И. И. Ростунова. В 2-х томах. М. : Наука, 1975.
48. История Франции / под ред. Ж. Карпантье, Ф. Лебрена. СПб. : Евразия, 2008. 605 с.
49. История США / Сост. Б. Д. Козенко. Самара, 1994. 479 с.

50. История США : в 4 т. Т. 2. 1877–1918. М. : Наука, 1985. 600 с.
51. История США. Хрестоматия / Сост. Согрин В. В. СПб. : Питер, 2003. 192 с.
52. Кареев Н. И. Политическая история Франции в XIX в. СПб. : типограф. акц. об-ва Брокгауза и Ефрона, 1902. 800 с.
53. Кертман Л. Е. Джозеф Чемберлен и сыновья. М. : Мысль, 1990. 542 с.
54. Кирова К.Э. Жизнь Джузеппе Мадзини (1805–1872). М. : Наука, 1981. 184 с.
55. Кручинина Н. А. Новая и новейшая история стран Европы и Америки : учеб. пособие / М-во образования и науки Рос. Федерации, Урал. федер. ун-т. Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2018. 124 с.
56. Лалагуна Х. Испания: история страны / пер. с англ. Е. Габитбаевой, М. Башкатова. М. : Эксмо, Мидгард, 2009. 352 с..
57. Линтнер В. Италия: история страны. М., СПб., 2007. 384 с.
58. Манфред А. З. Внешняя политика Франции 1871–1891. Академия наук СССР. Институт истории. Изд-во АН СССР. М. 1952. 588 с.
59. Международные отношения 1879–1918 гг. : сборник документов / Сост. А. Г. Королев и О. Н. Фрейфельд ; под ред. проф. В. М. Хвостова. М., 1940. 404 с.
60. Мировые войны XX века : в 4 кн. / Рос. акад. наук, Ин-т всеобщ. истории, Ассоц. историков Первой мировой войны, Ассоц. историков Второй мировой войны ; редкол. : В. А. Золотарев [и др.] ; рук. проекта О. А. Ржешевский. Москва : Наука , 2005.
61. Молок А. И. Хрестоматия по истории Парижской коммуны. Москва : Высшая школа, 1976. 278 с.
62. Невинс С., Коммаджер Г. История США. От английской колонии до мировой державы Нью-Йорк : Телекс, 1991. 443 с.
63. Новая история стран Европы и Америки / под ред. И. М. Кривогуз. М. : Дрофа, 2003. 912 с.
64. Новая история стран Европы и Америки: начало 1870-х гг. 1918 г. / под ред. И. В. Григорьевой. М., 2001. 720 с.
65. Новая история стран Европы и Америки XVI–XIX века : учебник для ВУЗов / под ред. А. М. Родригеса, М. В. Пономарёва. В 3 ч. Ч. 2. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2006. 621 с.; Ч. 3. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2008. 703 с.
66. Павлова Т. А. Кромвель. М. : Молодая гвардия, 1980. 361 с.
67. Павлова Т. А. Уинстэнли. М. : Молодая гвардия, 1988. 301 с.
68. Палмер А. Бисмарк. / пер. с нем. И. С. Соколовой и др. Смоленск : Русич, 1998. 544 с.

69. Парижская коммуна 1871 года / под ред. В. Ю. Романова, А. И. Молока, М. Н. Машкина. М. : Политиздат. 1981. 376 с.
70. Патрушев А. И. Германия в XX веке. М. : Дрофа, 2004. 432 с.
71. Перегудов С. П. Тэтчер и тэтчеризм. М. : Наука, 1996. 301 с.
72. Пименова Э. К. История революционного движения в Ирландии. Петроград : Гос. изд., 1920. 68 с.
73. Прицкер Д. П. Жорж Клемансо. М. : Мысль, 1983. 316 с.
74. Ротштейн Ф. А. Международные отношения в конце XIX века. Москва, Ленинград : Изд-во Акад. наук СССР, 1960. 705 с.
75. Серова О. В. От Тройственного союза к Антанте (Итальянская внешняя политика и дипломатия в конце XIX – начале XX в.). М. : Наука, 1983. 304 с.
76. Сказкин С. Д. Исследование по истории русско-германских и русско-австрийских отношений в связи с восточным вопросом в 80-е годы XIX столетия. 2-е издание. М. : Наука, 1974. 335 с.
77. Смирнов В. П. Франция в XX в. М. : Дрофа, 2001. 352 с.
78. Согрин В. В. Джеферсон: человек, мыслитель, политик. М. : Наука, 1989. 280 с.
79. Согрин В. В. Основатели США: исторические портреты. М. : Наука, 1983. 176 с.
80. Согрин В. В. Политическая история США XVII–XX вв. М. : Весь Мир, 2001. 391 с.
81. Тейлор А. Дж. П. Габсбурзька монархія. 1809–1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини / пер. з англ. А. Портнова, С. Савченко. Львів : ВНТП-Класика, 2002. 267 с.
82. Трухановский В. Г. Бенджамин Дизраэли, или история одной невероятной карьеры. М. : Наука. 1993. 368 с.
83. Уткин А. И. Дипломатия Вудро Вильсона. М. : Междунар. отношения, 1989. 320 с.
84. Уткин А. И. Первая мировая война. М. : Эксмо : Алгоритм, 2005. 732.
85. Уткин А. И. Теодор Рузвельт. Политический портрет. Свердловск : Изд-во Уральского ун-та, 1989. 192 с.
86. Хальгартен Г. Империализм до 1914 года. Социологическое исследование германской внешней политики до первой мировой войны / пер. с нем. А. Галкина, Е. Гнедина, О. Накропина, М. Соколова и И. Шрайбера ; под ред. и с вступ. ст. А. С. Ерусалимского. М. : Издательство иностранной литературы, 1961. 696 с.

87. Хобсбаум Э. Век революции. Европа 1789–1848 / под научн. ред. А. А. Егорова ; пер. с англ. Л. Д. Якушиной. Ростов-на-Дону : Феникс. 1999. 480 с.
88. Хобсбаум Э. Век капитала. 1848–1875 / под научн. ред. А. А. Егорова, пер. с англ. Л. Д. Якушиной. Ростов-на-Дону : Феникс. 1999. 478 с.
89. Хобсбаум Э. Век империи. 1875–1914 / под научн. ред. А. А. Егорова, пер. с англ. Л. Д. Якушиной. Ростов-на-Дону : Феникс. 544 с.
90. Хрестоматия по истории международных отношений / сост. В. И. Киселева, Л. Е. Кертман, М. Т. Панченкова, Е. Е. Юровская. Вып. 1. Европа и Америка. М. : Высшая школа, 1963. 416 с.
91. Хрестоматия по новой истории, 1640–1870 : пособие для учителя / сост., ред. В. Г. Сироткин. Москва : Просвещение, 1990. 288 с.
92. Черкасов П. П. Лафайет. Политическая биография. М. : Мысль, 1990. 376 с.
93. Чикалов Р. А. новая история Европы и Северной Америки (1815–1918) : ученик. Минск : Высшая школа, 2013. 686 с.
94. Чубинский В. В. Бисмарк. Политическая биография. СПб., 1988. 416 с.
95. Ширер У. Взлет и падение Третьего рейха : в 2 т. / М. : Воениздат, 1991.
96. Шкляж И. М. Знаменитые политические и общественные деятели Англии XVIII–XIX вв. Одесса : Одес. гос. пед. ун-т, 1994. 140 с.
97. Шлезингер А. М. Циклы американской истории / пер. с англ. М. : Издательская группа «Прогресс», «Прогресс-Академия», 1992. 688 с.

Интернет-ресурсы

1. Восточная литература. Средневековые исторические источники Востока и Запада. URL : <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/index.phtml?id=2070>.
2. Исторические источники по Новой и Новейшей истории стран Европы и Америки. URL : <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/PICT/modern.htm>.
3. Историк – общественно-политический журнал. URL : <https://historicus.ru/>.
4. Наукова бібліотека ЧНУ ім. Петра Могили. URL : <https://chmnu.edu.ua/biblioteka/>.
5. Новая и новейшая история. Журнал. URL : <https://nni.jes.su/>.

6. Новое время (Европа и Америка. Универсальная библиотека Кирилла и Мефодия. URL : <https://megabook.ru/rubric/%d0%98%d0%a1%d0%a2%d0%9e%d0%a0%d0%98%d0%af>.
7. Всемирная история. URL : <http://www.world-history.ru/>.
8. Всемирная история. URL : <http://historic.ru/>.
9. Хронос. Всемирная история в интернете. URL : Retrieved from: <http://www.hrono.ru/>.
10. История на RIN.ru. URL : Retrieved from: <https://history.rin.ru/>.
11. Всемирная история в лицах. URL : <http://rulers.narod.ru/>.

Рекомендовані масові онлайн-курси

За проходження рекомендованих масових онлайн-курсів із отриманням сертифікату в результаті, викладач може додати здобувачу вищої освіти *5 б. за 1 курс* (загалом не більше ніж 20 б.).

Вибрані питання європейської історії. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/UCU/History001/2016_T1/course/.

Ораторське мистецтво: «Почни говорити зараз». URL : <https://prometheus.org.ua/prometheus-plus/public-speaking/>.

Академічна доброчесність в університеті. URL : <https://vumonline.ua/course/academic-integrity-at-the-university/>.

Додатки

Історичні особи, поняття, події

Історичні особи	Історичні поняття	Історичні події
❖ Меттерніх	❖ Німецький союз	❖ Заключний акт Віденського конгресу
❖ Талейран	❖ Швейцарська конфедерація	❖ Священний союз
❖ Джузеппе Мадзіні	❖ «Священний союз»	❖ Конгреси Священного союзу
❖ Джузеппе Гарібальді	❖ «Білий вибух»	❖ Карлістські війни
❖ Рафаель дель Рієго-і-Нуньес	❖ Класичний лібералізм	❖ Мігелістські війни
❖ Кабрейра	❖ Соціальний лібералізм	❖ Вбивство Коцебу
❖ Іштван Сечені	❖ Консерватизм	❖ Опіумні війни
❖ Лайош Кошут	❖ Марксизм	❖ Липнева революція у Франції
❖ Вільям Ловетт	❖ Анархо-сіндіклізм	❖ Лютнева революція у Франції
❖ Джуліан Гарні	❖ Анархо-тероризм	❖ Ольмюцьке приниження Пруссії
❖ Фергюс О'Коннор	❖ Карбонарії	❖ Віллафранкський мир
❖ Королева Вікторія	❖ «Молода Італія»	❖ Похід «Тисячі»
❖ Едуард VII	❖ Кортеси	❖ Боснійська криза
❖ Георг V	❖ «Модерадос»	❖ «Стрибок Пантери»
❖ Едвард Греї	❖ «Ексальтадос»	❖ «Верденська м'ясорубка»
❖ Пальмерстон	❖ «Коммунерос»	❖ «Бійня Нівеля»
❖ Рассел Вільям	❖ Конституційна хартія 1826 р.	❖ винятковий закон проти соціалістів в Німеччині
❖ Гладстон Вільям	❖ Всегерманський студентський союз	❖ Угода Тільдена-Хейса
❖ Людвик XVIII	❖ «Молода Німеччина»	❖ Карлсбадські укази
❖ Карл X	❖ Німецький митний союз	❖ Бійня при Питерлоо
❖ Сен-Сімон	❖ Хлібні закони в Англії	❖ Буланжистська криза
❖ Шарль Фур'є	❖ Консервативна партія	❖ Справа Дрейфуса
❖ Луї-Філіп Орлеанський	❖ Ліберальна партія	❖ Акт Шермана
❖ Адольф Тьер	❖ Луддівський рух	❖ Панамська революція
❖ Франсуа Гізо	❖ Тред-юніони	❖ Алхессіраська конференція
❖ Луї Огюст Бланкі	❖ Рух «Свінг»	❖ Марокканська криза
❖ Луї Блан	❖ Парламентська реформа 1832 р.	❖ Агадирська криза
❖ Генерал Кавеньяк	❖ Закон про бідних 1834 р.	❖ Іспано-американська війна
❖ Луї Наполеон Бонапарт	❖ Лондонська асоціація робітників	❖ Італо-турецька війна
❖ Леон Гамбетта	❖ «Ірландське революційне братство» («Феніанське суспільство»)	❖ Франко-прусска війна
❖ Патріс де Мак-Магон	❖ «Хартія 1814 р.»	❖ Англо-бурська війна
❖ Генріх V	❖ «Хартія 1830 р.»	❖ Ера Джолітті
❖ Жорж Клемансо	❖ Легітимісти	❖ Диктатура Кріспі
❖ Жюль Гревї	❖ Орлеаністи	❖ Друга республіка у Франції
❖ Садї Карно	❖ Паризька комуна	❖ Третя республіка у Франції
❖ Жан Жорес	❖ «Республіка без республіканців»	❖ Друга імперія у Франції
❖ Еміль Лубе	❖ I Інтернаціонал	❖ Винахід першого автомобіля
❖ Арістід Бріан	❖ II Інтернаціонал	❖ Перший політ на літаку
❖ Раймон Пуанкаре	❖ Північно-німецький союз	❖ Реформа парламенту в
❖ Фердинанд Лассаль		
❖ Жорж Буланже		
❖ Александр Мільєран		
❖ Отто фон Бісмарк		
❖ Вільгельм I		

Нова та новітня історія західної Європи та Америки

<ul style="list-style-type: none"> ❖ Вільгельм II ❖ Лео фон Капріві ❖ Хлодвіг Гогенлоє ❖ Альфред фон Шліффен ❖ Бернгард фон Біоло ❖ Альфред фон Тірпіц ❖ Роза Люксембург ❖ Карл Лібкнехт ❖ Карл Каутський ❖ Клара Цеткін ❖ Дізраелі ❖ Девід Ллойд Джордж ❖ Джозеф Чемберлен ❖ Джеймс Бальфур ❖ Герберт Асквіт ❖ Чарльз Парнелл ❖ Майкл Девітт ❖ Камілло Бенсо ді Кавур ❖ Віктор-Емануїл II ❖ Джованні Джолітті ❖ Франческо Кріпі ❖ Агостіно Депретіс ❖ Франц Йозеф I ❖ Джексон Вільям ❖ Гаррі Гаррісон ❖ Авраам Лінкольн ❖ Джефферсон Фініс Девіс ❖ Генерал Шерман ❖ Роберт Едвард Лі ❖ Г'ю Грант ❖ Вільям Тафт ❖ Теодор Рузвельт ❖ Генрі Форд ❖ Вілбер та Орвілл Райт ❖ Луї Пастер ❖ Роберт Кох ❖ Рудольф Дізель ❖ Александр Белл ❖ Джон Рокфеллер ❖ Томас Едісон ❖ Гаврило Принцип ❖ Дьюла Андраші ❖ Лев XIII ❖ Роберт Оуен ❖ Джозеф Чемберлен 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Німецька імперія ❖ Бундесрат ❖ Рейхстаг ❖ «Культуркампф» ❖ «Дранг нах Остен» ❖ Гомруль ❖ Товариство Фебіана ❖ Фашодський інцидент ❖ Шинн Фейн ❖ Червоні сорочки ❖ Федералісти ❖ Демократичні республіканці ❖ «Ера доброї Згоди» ❖ «Доктрина Монро» ❖ «Америка для американців» ❖ Аболіціонізм ❖ Фрісойлери ❖ Закон «Канзас – Небраска» ❖ Справа Дреда Скотта ❖ Повстання Джона Брауна ❖ Реконструкція ❖ Грінбеккери ❖ Популістський рух ❖ Панамериканізм ❖ «Рай робочих» ❖ «Тягар білої людини» ❖ Суфражизм ❖ Домініон ❖ Доктрина відкритих дверей ❖ «Дипломатія долара» ❖ Політика великого кийка 	<ul style="list-style-type: none"> Англії ❖ Берлінський конгрес ❖ Англо-французька угода ❖ Фашодський інцидент ❖ Російсько-французька військово-морська конвенція ❖ Седанська катастрофа ❖ «14 пунктів» Вільсона ❖ Комп'єнське перемир'я ❖ Отримання Австралією статусу домініону ❖ Отримання Канадою статусу домініону ❖ Отримання ПАС статусу домініону ❖ Перша світова війна ❖ Вступ Італії в Першу світову війну ❖ Вступ США в Першу світову війну ❖ Сараєвське вбивство ❖ Сан-Стефанський мирний договір ❖ «Союз трьох імператорів» ❖ Договір перестраховки ❖ Троїстий союз ❖ Східна Антанта ❖ Міссурійський компроміс ❖ Боснійська криза ❖ Балканські війни ❖ Оголошення Німеччиною війни Росії
---	--	---

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Інна Євгеніївна
ПІДБЕРЕЗНИХ,**

НОВА ТА НОВІТНЯ ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА АМЕРИКИ

Частина 1

Методичні рекомендації

Випуск 377

Редактор *А. Бурмус.*

Технічний редактор *О. Петроченко.* Комп'ютерна верстка *Н. Кардаш.*

Друк *С. Волинець.* Фальцювально-палітурні роботи *О. Мішалкіна.*

Підписано до друку 25.11.2021.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Ум. друк. арк. 8,83. Обл.-вид. арк. 8,32.

Тираж 5 пр. Зам. № 6459.

Видавець і виготовлювач: ЧНУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: rector@chmnu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6124 від 05.04.2018.